

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АЕРОКОСМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра машинознавства, стандартизації та сертифікації**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
д.т.н., професор

Кіндрачук М.В.
“ _ ” _ _____ 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЮ
“МАГІСТР”**

**Тема: Сертифікація паливно-заправних комплексів
аеропортів**

Виконавець: Журавльов О.Е.

Керівник: к.т.н., доц. Башта О.В.

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

розд. “Охорона навколишнього середовища”: **к.т.н., доц. Мельник В.Б.**

Нормоконтролер: к.т.н., доц. Башта О.В.

Київ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Аерокосмічний факультет

Кафедра машинознавства, стандартизації та сертифікації

Спеціальність: «Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка»

Освітньо-професійна програма: «Якість, стандартизація та сертифікація»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.т.н., професор

Кіндрачук М.В.

“ ___ ” _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Журавльова Олексія Едуардовича

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Сертифікація паливно-заправних комплексів аеропортів», затверджена наказом ректора від 02. жовтня 2020 року №1901/ст.

2. Термін виконання роботи: з 05 жовтня 2020 р. по 31 грудня 2020 року.

3. Вихідні дані до роботи: <http://www.icao.int>. (ICAO); <http://www.iata.org>. (IATA); <https://www.easa.europa.eu>. (EASA); EN 9100:2018; EN 9101:2018; EN 9110:2018; EN 9120:2018; ДСТУ ISO 9000:2015; ДСТУ ISO 9001:2015; ДСТУ ISO 9004:2018; ДСТУ ISO 19011:2018.

4. Зміст пояснювальної записки: Вступ. Розділ 1. СЕРТИФІКАЦІЯ АЕРОПОРТІВ Розділ 2. ВІДОМОСТІ ПРО ПАЛИВО-ЗАПРАВНІ КОМПЛЕКСИ. Розділ 3. ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАЧІ ЗАЯВКИ НА ОТРИМАННЯ СЕРТИФІКАТУ НА АЕРОПОРТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ. СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ. Розділ 4. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. ВИСНОВКИ.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

Види діяльності в аеропорту, що підлягають сертифікації; Документи що додаються Заявником; Вимоги до діяльності паливо-заправного комплексу аеропорту; Організаційна структура паливо-заправних комплексів.

Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Ознайомитися з літературою та сформуванати структуру дипломної роботи.	05..10.-11.10.20р.	
2.	Написати вступ та розділ 1: СЕРТИФІКАЦІЯ АЕРОПОРТІВ	12.10.-25.10. 20р.	
3.	Розробити розділ 2: . . ВІДОМОСТІ ПРО ПАЛИВО-ЗАПРАВНІ КОМПЛЕКСИ	26.10-06.11.20 р.	
4.	Розробити розділ 3: ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАЧІ ЗАЯВКИ НА ОТРИМАННЯ СЕРТИФІКАТУ НА АЕРОПОРТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ. СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ	09.11.-20.11. 20р.	
5.	Розробити розділ 4: “Охорона навколишнього середовища”.	23.11.-30.11. 20р.	
6.	Оформити дипломну роботу та здати на рецензію	02.12-11.12. 20р.	

7. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Охорона навколишнього середовища	Доцент кафедри машинознавства, стандартизації та сертифікації Мельник В.Б.		

8. Дата видачі завдання: “05”жовтня 2020р.

Керівник дипломної роботи _____

Бацта О.В.

Завдання прийняв до виконання _____

Журавльов О.Е.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної магістерської роботи:
Журавльова О.Е. «Сертифікація паливно-заправних комплексів аеропортів»: сторінок, рисунків, таблиці, використаних джерел, додатків. - **Київ: Національний авіаційний університет, 2020 р. - 114 с.; 4 рис.; 7 табл.; 34 бібл. джер.; 2 додатки .**

Яка складається з чотирьох розділів: СЕРТИФІКАЦІЯ АЕРОПОРТІВ, ВІДОМОСТІ ПРО ПАЛИВО-ЗАПРАВНІ КОМПЛЕКСИ, ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАЧІ ЗАЯВКИ НА ОТРИМАННЯ СЕРТИФІКАТУ НА АЕРОПОРТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ, ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ОХОРОНА ПРАЦІ.

Об'єкт дослідження – паливо-заправні комплекси аеропортів.

Мета роботи – аналіз сертифікаційних вимог до паливо-заправних комплексів аеропортів та їх технічного оснащення.

При проведенні досліджень для вирішення поставлених задач проаналізована нормативно-технічна документація з сертифікації аеропортової діяльності. Практичне значення визначається підвищенням ефективності функціонування паливо-заправних комплексів аеропортів внаслідок оптимізації процесу їх сертифікації.

Предмет дослідження – організаційна структура паливо-заправних комплексів аеропортів, організація діяльності паливо-заправних комплексів аеропортів по забезпеченню авіа ПММ, оцінки технологічних процесів з ПММ, загальні положення про експлуатацію і ремонт об'єктів паливо-заправних комплексів, метрологічне забезпечення паливо-заправних комплексів, організація і проведення сертифікаційного обстеження, порядок сертифікації паливо-заправних комплексів аеропортів.

Визначення вимог до технічного оснащення паливо-заправних комплексів аеропортів, проведення контролю якості авіаПММ, професійної підготовки інженерного персоналу паливо-заправних комплексів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СЕРТИФІКАЦІЯ АЕРОПОРТІВ	
1.1. Види діяльності, що підлягають сертифікації в аеропорту.....	7
1.2. Послідовність проведення сертифікації.....	10
1.2.1. Порядок та процедури сертифікації Заявника.....	10
1.2.2. Документи, що додаються Заявником до Заявки на сертифікацію.....	11
1.2.3. Оцінювання Заявки та доказової документації.....	16
1.2.4. Експертиза документів в цілому.....	17
1.2.5. Сертифікаційне обстеження Заявника	19
1.2.6. Процес оформлення та видачі Сертифікату.....	28
1.2.7. Контроль за діяльністю Власника Сертифіката.....	28
РОЗДІЛ 2. ВІДОМОСТІ ПРО ПАЛИВО-ЗАПРАВНІ КОМПЛЕКСИ	
2.1. Організаційна структура і основні задачі паливо-заправних комплексів	30
2.2. Алгоритм діяльності паливо-заправних комплексів	32
2.3. Метрологічне забезпечення паливо-заправних комплексів	35
2.4. Положення про експлуатацію об'єктів паливо-заправних комплексів ...	37
2.5. Експлуатація технологічного обладнання паливо-заправних комплексів	39
РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАЧІ ЗАЯВКИ НА ОТРИМАННЯ СЕРТИФІКАТУ НА АЕРОПОРТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ. СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ.	
3.1.1. Вимоги до порядку подачі заявки на отримання сертифікату на аеропортову діяльність.....	46
3.1.2. Відомості про Заявника.....	47
3.1.3. Документальне та інформаційне забезпечення діяльності Заявника....	47

3.1.4. Необхідне технічне оснащення Заявника.....	48
3.1.5. Вимоги щодо проведення контролю якості авіа ПММ Заявником.....	49
3.1.6. Необхідна професійна підготовка інженерно-технічного персоналу Заявника.....	51
РОЗДІЛ 3.2. СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ	
3.2.1. Порядок проведення сертифікаційного обстеження.....	53
3.2.2. Опрацювання результатів сертифікаційного обстеження.....	63
3.2.3. Проект керівництва з сертифікації паливо-заправних комплексів.....	64
3.3.1. Послідовність сертифікації паливо-заправних комплексів.....	64
3.3.2. Кваліфікація працівників паливо-заправних комплексів.....	65
РОЗДІЛ 5. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
5.1. Пально-мастильні матеріали та їх вплив на компоненти навколишнього природного середовища.....	79
5.2. Заходи щодо запобігання негативному впливу пально-мастильних матеріалів.....	84
5.3. Висновки.....	90
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Сертифікація - процедура, за допомогою якої документально засвідчується відповідність наданих послуг, системи управління якістю, системи екологічного менеджменту, персоналу вимогам законодавства та нормативних документів. В даному випадку розглянуто сертифікацію служби пально-мастильних матеріалів аеропортів.

В галузі сертифікації функціонує Державна авіаційна адміністрація, яка є урядовим органом державного управління, що діє у складі Мінтрансв'язку та йому підпорядковується згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 1526. Проведений аналіз

процесу сертифікації служб пально-мастильних матеріалів показав, що саме Державіаадміністрація створює нормативно-правову базу для регулювання діяльності у цій галузі зокрема, визначає порядок проведення сертифікаційного обстеження та сертифікує в тому числі служби ПММ, здійснює державний контроль та нагляд за сертифікованими об'єктами.

Сучасні аеропорти з добре обладнаними наземними службами необхідні для забезпечення безпеки, рентабельності польотів повітряних суден (ПС) та високої культури обслуговування пасажирів.

В наш час істотно зросла роль організації заправлення повітряних суден пально-мастильними матеріалами (ПММ), так як цивільна авіація є значним споживачем нафтопродуктів і лише незначною мірою є державною. Високі вимоги до регулярності польотів, до надійності роботи усіх агрегатів обумовлюють значний об'єм робіт з підготовки авіаційних ПММ до заправлення та зберігання їх кондиційності. Саме тому технологія зберігання, транспортування та підготовки авіаПММ до заправлення містить у собі велику кількість спеціального обладнання та засобів автоматизації, зосередженого на складах ПММ. Великі резервуари, парки, потужні зливоналивні пристрої та інше спеціальне обладнання складу ПММ потребує технічно грамотної його експлуатації, високоорганізованого виконання всіх технологічних процесів та вирішення багатьох організаційно-технічних заходів.

Економне використання ПММ та ефективна робота обладнання є одним з найактуальніших завдань діяльності авіапідприємств внаслідок дефіцитності нафтопродуктів. І це завдання можливо вирішити тільки за умови правильної технічної експлуатації всього технологічного обладнання складів ПММ. Тому своєчасне заправлення відповідними пально-мастильними матеріалами повітряних суден є однією з основних задач служб паливозабезпечення аеропортів, вирішення якої неможливе без належного рівня експлуатації, технічного обслуговування та ремонту обладнання. Тому На виконання Постанови Кабінету міністрів України від 11.05.2006 р. № 614 „Про затвердження Програми запровадження СУЯ в органах виконавчої влади” та наказу Державіаадміністрації від 20.11.2007 року № 680 „Про

впровадження системи управління якістю в Державіаадміністрації” було розроблено та запроваджено систему управління якістю у відповідності з вимогами стандарту ДСТУ ISO 9001 (ISO 9001).

РОЗДІЛ 1

СЕРТИФІКАЦІЯ АЕРОПОРТІВ

1.1 Види діяльності, що підлягають сертифікації в аеропорту

Сертифікації підлягає наступна діяльність з наземного забезпечення польотів.

Авіаналивозабезпечення авіаційних перевезень і робіт - комплекс заходів, спрямований на забезпечення експлуатації та обслуговування повітряних суден кондиційними авіаційними пально-мастильними

матеріалами і спеціальними рідинами, приймання, збереження, підготовку та видачу на заправлення. Заправлення повітряних суден авіаційними пально-мастильними матеріалами і спеціальними рідинами, здійснення контролю якості авіаційних пально-мастильних матеріалів. Також інші заходи з контролю кількісних та якісних характеристик (властивостей) авіаційних пально-мастильних матеріалів на етапах авіапаливозабезпечення авіаційних перевезень.

Аеродромне забезпечення польотів - комплекс заходів щодо підтримки льотного поля аеродрому, аеродромних систем та споруд в постійній експлуатаційній готовності для злету, посадки, маневрування та стоянки повітряних суден.

Електросвітлотехнічне забезпечення польотів - комплекс заходів щодо світлотехнічного забезпечення злету, заходження на посадку, посадки, руління повітряних суден і централізованого забезпечення електроенергією аеропорту та його об'єктів.

Забезпечення авіаційної безпеки - комплекс заходів, а також людські і матеріальні ресурси, які призначені для захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання в її діяльність.

Забезпечення обслуговування пасажирів, багажу, пошти і вантажів - комплекс заходів в аеропорту щодо реєстрації та оформлення пасажирів, їх посадки та висадки, оформлення перевізної документації, обробки багажу, пошти і вантажів, їх навантаження (розвантаження) на борт (з борту) повітряного судна з метою їх перевезення за заявленим маршрутом за умови дотримання вимог авіаційної безпеки та безпеки польотів. Забезпечення перевезення небезпечних та спеціальних вантажів, захисту здоров'я пасажирів.

Забезпечення спецтранспортом та засобами механізації - комплекс заходів з виконання наземних транспортних послуг, необхідних для авіаційної діяльності та підтримки аеропорту в експлуатаційному стані.

Інженерно-авіаційне забезпечення польотів - комплекс заходів щодо

підтримання льотної придатності повітряних суден.

Метеорологічне забезпечення - забезпечення метеорологічною інформацією експлуатантів, членів екіпажів повітряних суден, органів обслуговування повітряного руху, пошуково-рятувальної служби, адміністрації аеропорту та інших органів, пов'язаних з обслуговуванням цивільної авіації з метою сприяння безпечній, регулярній та ефективній аеронавігації.

Наземне адміністрування в аеропорту - послуги екіпажам, представникам авіакомпаній, представництвам та іншим суб'єктам в офісному обслуговуванні, зв'язку, взаєморозрахунках та інших послугах, пов'язаних із взаємодією в аеропорту.

Обслуговування на пероні та місцях стоянок повітряних суден - комплекс заходів щодо супроводження, руління та буксирування повітряних суден перед вильотом та після прильоту, надання послуг із завантаження та розвантаження, включаючи бортове харчування (кетерінг), миття, зняття зледеніння та інше.

Обслуговування повітряного руху в районі аеродрому - комплекс заходів, який забезпечує польотно-інформаційне обслуговування, аварійне обслуговування, консультативне обслуговування, диспетчерське обслуговування повітряного руху (районне диспетчерське обслуговування, диспетчерське обслуговування підходу або аеродромне диспетчерське обслуговування).

Передпольотне інформаційне обслуговування - комплекс заходів, спрямованих на забезпечення користувачів повітряного простору аеронавігаційною та метеорологічною інформацією, необхідною для підготовки та виконання польоту.

Пошукове та аварійно-рятувальне забезпечення - комплекс заходів, спрямованих на організацію і виконання негайних та ефективних пошукових, аварійно-рятувальних і протипожежних заходів з порятунку пасажирів та членів екіпажів повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха, надання

допомоги постраждалим та евакуації їх з місця подій.

Противожезне забезпечення - комплекс заходів, спрямованих на попередження пожеж та збитків від них на об'єктах цивільної авіації під час здійснення польотів повітряних суден та обслуговування авіаційної техніки.

Радіотехнічне забезпечення обслуговування повітряного руху - сукупність радіотехнічних об'єктів та організаційно-технічних заходів, які проводять різні служби і відділи підприємств цивільної авіації з метою убезпечення та забезпечення регулярності повітряного руху.

До об'єктів, обладнання та авіаційної наземної техніки, що підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до правил сертифікації, належать:

- аеродром;
- світлосигнальне обладнання аеродромів;
- радіотехнічне обладнання;
- метеорологічне обладнання, що встановлене на аеродромі;
- пошукове та аварійно-рятувальне обладнання;
- обладнання для забезпечення авіаційної безпеки;
- авіаційна наземна техніка;
- матеріали та техніка для експлуатаційного утримання штучних покриттів аеродрому;
- авіаційні пально-мастильні матеріали та спеціальні рідини;
- автоматизовані системи управління технологічними процесами аеропорту.

1.2. Послідовність проведення сертифікації

1.2.1. Порядок та процедури сертифікації Заявника

Сертифікація діяльності Заявника починається з того, що Заявник готує заявку на одержання Сертифіката, та пакет документів з доказовою документацією. Загалом Сертифікація включає такі основні етапи (Рис.1):

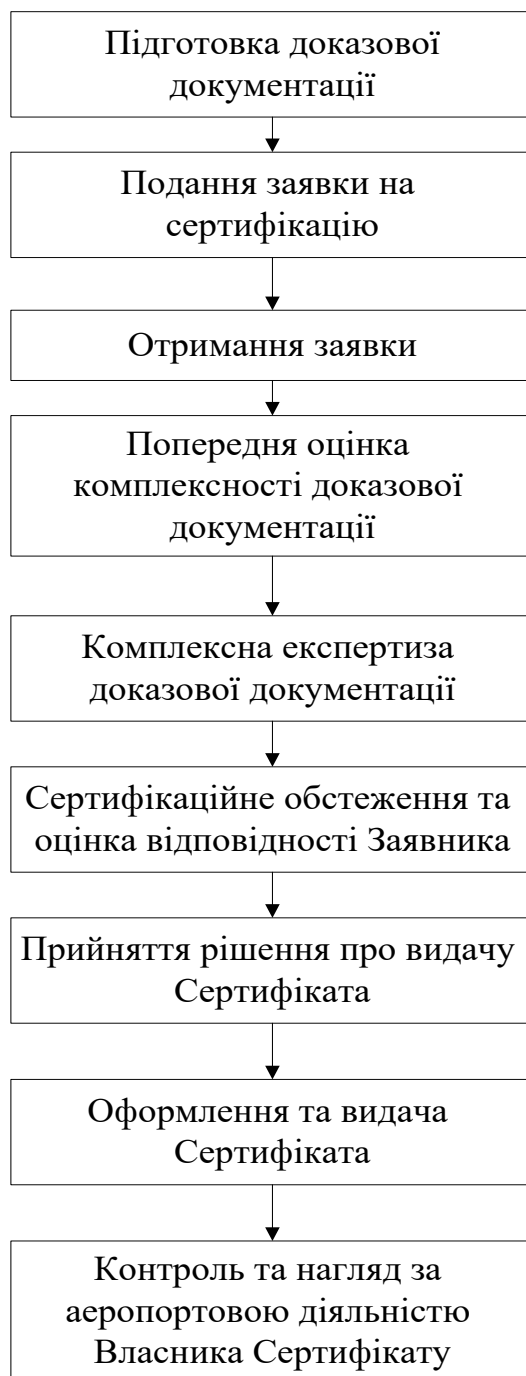

Рис. 1. Основні етапи сертифікації

Заявка на одержання Сертифіката надається у таких випадках:

- при первинній сертифікації;
- при закінченні терміну дії попереднього Сертифіката;
- при відновленні після скасування або призупинення дії Сертифіката;
- при необхідності оформлення змін або доповнень до Сертифіката, який був виданий раніше.

Заявка повинна бути підписана керівником Заявника та узгоджена

керівником аеропорту або його заступником. Підписи керівних осіб скріплюються печатками. Заявка та доказова документація повинні подаватися державною мовою. Посилання на назви документів виконуються на мові оригіналу документа. Заявка встановленої форми (додаток 1) повинна містити:

- загальні відомості про Заявника (повну та скорочену назву, місцезнаходження, реквізити зв'язку, прізвище, ім'я, по батькові керівника);
- основні відомості (перелік передбачених видів аеропортової діяльності, що підлягають сертифікації);
- додаткові відомості (прізвища, ім'я, по батькові та посади керівників і посадових осіб, які мають право підпису);
- гарантії Заявника щодо виконання усіх умов сертифікації, достовірності інформації, що надається, забезпечення безпеки авіації, дотримання вимог законодавства та нормативних документів;
- перелік документів (у друкованому вигляді на паперовому носії та в електронному - на магнітному носії), які додаються до Заявки.

1.2.2 Документи, що додаються Заявником до Заявки на сертифікацію

1. Засновницькі документи - для юридичних осіб (нотаріально засвідчені копії документів):

Статут;

зміни та додатки до Статуту (за наявності);

Довідка про внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб;

Свідоцтво про державну реєстрацію;

Свідоцтво про реєстрацію платника податку.

2. Дозвільні документи (нотаріально засвідчені копії документів):

дозвіл на початок роботи від Держнаглядохоронпраці (за потреби);

дозвіл на початок роботи від управління Держпожохорони;

дозвіл від Державної СЕС ЦА;

дозвіл ДАІ (за потреби);

рішення Держмитслужби та Адміністрації Держприкордонслужби про можливість розміщення підприємства в пункті пропуску через державний кордон України (для СКО, що безпосередньо здійснюють обслуговування громадян в міжнародних аеропортах під час їх перебування в пунктах пропуску та забезпечують у цих пунктах пропуску діяльність контрольних служб у напрямках громадського харчування, медичного обслуговування, надання санітарно-гігієнічних, юридичних, послуг зв'язку та інших послуг).

3. Договірні документи (засвідчені копії):

генеральна угода (договір) з аеропортом про комерційне виконання конкретних аеропортових послуг (для суб'єкта комерційного обслуговування);

договори з організаціями та підприємствами з надання послуг, пов'язаних із забезпеченням аеропортової діяльності та у випадках, установлених законодавством, копії дозвільних документів, сертифікатів і ліцензій на виконання робіт, обумовлених договорами;

договори страхування відповідальності перед третіми особами;

договір з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру (за потреби).

4. Документи з організації виробничого процесу (засвідчені копії):

схема організаційно-виробничої структури;

штатний розклад;

технологія виконання робіт та взаємодія між підрозділами (технологічні карти, карти виконання робіт тощо);

положення про структурні підрозділи;

посадові інструкції;

перелік нормативно-правових, організаційно-розпорядчих і технологічних документів, стандартів, нормативно-технічної та директивної

документації (у тому числі документи ІКАО та ІАТА), на підставі яких здійснюється діяльність;

перелік авіаційної наземної техніки та спецтехніки, що застосовується, за типами, кількістю, терміном уведення її в експлуатацію та діючими нормами амортизації, копіями сертифікатів;

перелік основних фондів, засобів, обладнання, які використовуються чи використання яких планується;

графік та результати метрологічної перевірки вимірювальних засобів та обладнання.

5. Документи з охорони праці (засвідчені копії):

наказ про призначення відповідальної особи з охорони праці;

Положення про службу охорони праці;

Положення про навчання з питань охорони праці;

копії посвідчень про перевірку знань з питань охорони праці: керівника підприємства, його заступника, виконання службових обов'язків яких пов'язано з організацією безпечного ведення робіт, керівників основних виробничо-технічних служб, спеціалістів з охорони праці;

наказ про затвердження Інструкції (інструкцій) з охорони праці;

інструкції з охорони праці на виконання певного виду робіт або за певною професією (посадою).

6. Документи із системи управління безпекою польотів (засвідчені копії):

перелік осіб, відповідальних за забезпечення БП;

накази про призначення відповідальних осіб з БП;

посадові інструкції відповідальних осіб із забезпечення БП;

перелік нормативних актів з БП, які використовуються у виробничому процесі.

7. Документи з організації авіаційної безпеки (засвідчені копії):

Сертифікат служби АБ аеропорту;

Угода з аеропортом щодо АБ (для СКО);

наказ про призначення посадової особи, відповідальної за АБ;
посадова інструкція особи, відповідальної за АБ;
Програма заходів забезпечення АБ (для аеропорту);
Програма підготовки особового складу з АБ;
сертифікати про навчання осіб, відповідальних за АБ;
Положення про аеропортовий Комітет з авіаційної безпеки (для аеропорту).

8. Документи з організації режимно-таємної роботи (засвідчені копії):
спеціальний дозвіл СБУ на здійснення діяльності, пов'язаної з державною таємницею (для аеропорту), або договір з аеропортом (для СКО);
наказ про призначення відповідальної особи.

9. Документи з організації пожежної безпеки (засвідчені копії):
наказ про призначення відповідальної особи;
посадова інструкція відповідальної особи;
інструкції та правила щодо дій персоналу в особливих умовах.

10. Документи з організації пошукового та аварійно-рятувального забезпечення польотів (засвідчені копії):

наказ про призначення відповідальної особи;
посадова інструкція відповідальної особи;
інструкції та правила щодо дій персоналу в особливих умовах.

11. Документи з професійної придатності особового складу (засвідчені копії):

інформація про персонал згідно з формою;
копії дипломів, свідоцтв, сертифікатів (у тому числі ІКАО, ІАТА, Державіаслужби);

посвідчення про підвищення кваліфікації;
копії документів про допуск до роботи;
план навчання та перепідготовки особового складу.

12. Документи із системи якості та системи управління якістю:
схеми взаємодії органів управління якістю із суб'єктами та об'єктами

управління;

перелік документів та стандартів підприємства з якості;

копія Сертифіката відповідності системи якості вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2000 (за наявності).

13. Документи з фінансової спроможності здійснювати діяльність - для юридичних осіб:

бізнес-план, розроблений на період не менше ніж на 3 наступних роки із щоквартальним розподілом першого року, складений за такими розділами (корегування бізнес-плану проводиться аеропортом та СКО щороку до 10 березня року, що йде за звітним):

резюме;

загальна характеристика підприємства;

аналіз та характеристика діяльності (за останні 3 роки);

організаційний план;

виробничий план;

план охорони навколишнього середовища;

програма інвестицій та фінансовий план;

ризиків та їх страхування;

довідка про відсутність заборгованості перед бюджетом (з податкової інспекції) та Пенсійним фондом (з Пенсійного фонду);

бухгалтерська звітність (ф-1, ф-2, ф-3 та 1-Б на останню звітну дату);

розшифровка кредиторської та дебіторської заборгованості (підприємство, організація, дата виникнення, заборгованість на останню звітну дату).

Після переліку доказової документації надається перелік особового складу за формою.

Кожний документ доказової документації повинен бути затверджений або підписаний керівником або вповноваженою на це посадовою особою, їхніми заступниками або особами, які виконують їх обов'язки за наказом, із зазначенням посади та прізвища особи, яка підписує документ. Документи,

що мають підписи з позначками "/", "за" та без прізвища і посади осіб, які поставили свої підписи, до розгляду не приймаються. В усіх випадках підпис посадової особи підприємства повинен бути скріплений печаткою. Документація з підчистками, рукописними або машинописними виправленнями, що не завірені підписом та печаткою, до розгляду не приймається. Доказова документація, що подається до Заявки, готується у трьох примірниках: один примірник залишається у Заявника, два примірники передаються до Державіаслужби. Документи комплектуються в сертифікаційні справи за розділами відповідно до змісту. Сторінки сертифікаційних справ повинні бути пронумеровані за розділами. Кількість сторінок кожного розділу наданих документів указується у змісті при поданні Заявки. Підготовка доказової документації покладається на Заявника. За необхідності Заявник може доручити на договірній основі підготовку або експертизу доказової документації відповідним центрам сертифікації або окремим експертам. СКО, які розповсюджують сферу своєї діяльності на інші аеропорти, повинні підтвердити свою спроможність виконувати заявлену діяльність у кожному окремому аеропорту. Після цього формується перелік документів, що залучаються до сертифікаційної справи.

1.2.3. Оцінювання Заявки та доказової документації

Після того коли Заявник передав до органу з сертифікації Заявку та необхідний комплект доказової документації, здійснюється попередня їх оцінка.

Заявка та доказова документація після реєстрації передаються до ОС для організації розгляду та експертизи наданих документів у структурних підрозділах Державіаслужби. Орган з сертифікації у 5-денний термін після реєстрації Заявки здійснює вхідний контроль, попередню оцінку комплектності доказової документації з метою визначення необхідного складу учасників сертифікації, організації та координації їх роботи. Попередня оцінка комплекту доказової документації та рішення щодо прийняття (або відмови) її до розгляду здійснюються у 10-денний термін з

дня реєстрації Заявки на підставі аналізу наданої документації відповідно до вимог. Державіаслужба може відхилити Заявку в разі невиконання вимог. При цьому Заявнику письмово повідомляється про те, що Заявка не приймається до розгляду з поясненням причин повернення. У разі позитивного результату попередньої оцінки Заявки та доказової документації Заявнику в письмовій формі за підписом начальника органа з сертифікації повідомляється про прийняття Заявки до розгляду. Тільки після цього Заявнику надсилається рахунок щодо сплати державного збору за розгляд доказової документації, а також надається на узгодження план-графік проведення сертифікаційних робіт. План-графік складається та підписується відповідальним спеціалістом, погоджується Заявником та затверджується керівником органа з сертифікації. Узгодження плану-графіка здійснюється шляхом обміну документів поштою, факсом або електронною поштою. Продовження офіційних дій з подальшого виконання сертифікаційних робіт здійснюється після підтвердження сплати державного збору.

1.2.4. Експертиза документів в цілому

Комплексна експертиза доказової документації проводиться з метою визначення відповідності видів діяльності, що заявлені, та САД сертифікаційним вимогам та виявлення недоліків, що згодом можуть порушити вимоги законодавства та нормативних документів і викликати загрозу БП. Орган з сертифікації та інші учасники сертифікації, участь яких обумовлюється відповідно до заявлених видів діяльності Заявника, та сфери відповідальності учасників сертифікації, у двомісячний термін здійснюють комплексну експертизу доказової документації на відповідність нормативно-правовим та нормативно-технічним документам. Аналіз доказової документації здійснюється методом експертних оцінок із залученням спеціалістів підрозділів Державіаслужби, наукових установ, відповідних центрів із сертифікації та окремих експертів (за їх згодою). Під час проведення експертизи доказової документації перевіряється, що Заявник:

- має у наявності документи які вказані в переліку доказової

документації;

- запропонував тип і рівень послуг, що не суперечать нормативно-правовим та нормативно-технічним вимогам;

- має підрозділи, персонал, обладнання, спорудження, документацію, фінансові ресурси, будинки та інше, що необхідно для забезпечення запропонованих послуг.

Оцінка доказової документації містить у собі загальне ознайомлення з наданими документами з технології виробничих процесів, процедур, операцій та визначення їх відповідності вимогам нормативних документів. Для суб'єкта комерційного обслуговування надані документи повинні бути погоджені з керівництвом аеропорту. У ході оцінки доказової документації визначається фінансова та економічна спроможність Заявника забезпечувати надання послуг в аеропорту з урахуванням умов безпеки польотів. Заявник повинен підтвердити наявність джерел фінансування та страхового покриття, заходів з утримання необхідного обладнання, споруд, допоміжних засобів, кваліфікованих спеціалістів та можливість забезпечити тим самим необхідний рівень якості надання послуг та регулярності і безпеки польотів. Визначення фінансового положення Заявника ґрунтується на вивченні та оцінці його фінансової і страхової документації відповідно до законодавства.

Під час розгляду доказової документації орган з сертифікації з урахуванням пропозицій структурних підрозділів Державіаслужби, які беруть участь у сертифікації, складає Програму сертифікаційного обстеження. Перелік робіт, що вносяться до Програми сертифікаційного обстеження, залежить від структури Заявника та заявлених видів робіт. До Програми також вносяться пропозиції підрозділів Державіаслужби - учасників сертифікації з перевірки окремих видів діяльності Заявника. За результатами розгляду доказової документації орган з сертифікації складає лист зауважень та пропозицій, що підписується керівником орган з сертифікації. Оригінал листа підшивається в сертифікаційну справу, а копія надається Заявнику.

У ході оцінки доказової документації Державіаслужба повинна:

- одержати інформацію про обсяг послуг, методи управління та керівництва, права та обов'язки спеціалістів, задіяних в організації та забезпеченні робіт з надання послуг в аеропорту;

- провести попередню оцінку програм підвищення кваліфікації та тренування особового складу на відповідність їх АПУ (Авіаційні правила України) та положенням з підготовки та перепідготовки авіаційних спеціалістів;

- розглянути запропоновану Заявником систему ведення виробничо-технічної документації, особових справ авіаспеціалістів та інше.

Після цього Заявник зобов'язаний усунути недоліки, які були виявлені при експертизі доказової документації, та подати в Державіаслужбу необхідні документи або зміни до доказової документації.

1.2.5. Сертифікаційне обстеження Заявника

Метою сертифікаційного обстеження Заявника є одержання підтвердження того, що він відповідає сертифікаційним вимогам, а надана доказова документація відображає фактичний стан та діяльність підприємства за всіма контрольними параметрами, характеристиками, об'єктами та системами. Для проведення сертифікаційного обстеження Державіаслужба видає відповідний наказ про призначення сертифікаційної комісії та доводить його до відома Заявника та учасників сертифікації (додаток 2). Комісія здійснює зазначене обстеження, оцінює стан суб'єкта аеропортової діяльності, готує пропозиції щодо усунення недоліків та поліпшення роботи. Сертифікаційне обстеження проводиться відповідно до затвердженої керівником органа з сертифікації Програми сертифікаційного обстеження. Заявник зобов'язаний забезпечувати роботу комісії та надавати необхідну інформацію стосовно виробничої та фінансово-господарської діяльності.

До завдань сертифікаційної комісії входять:

- одержання інформації, яка підтверджує відповідність суб'єкта аеропортової діяльності сертифікаційним вимогам у тій частині, що належить

до заявлених видів діяльності;

- визначення, що суб'єкт аеропортової діяльності придатний для якісного, надійного і безпечного здійснення запропонованих послуг.

Для цього:

- розглядаються організація виробничих структур Заявника, досвід і рівень фахової підготовки спеціалістів, що займають ключові позиції в керівній ланці, інших фахівців, що, на думку Заявника, є важливими у виробничій діяльності підприємства;

- проводиться оцінка досвіду керівника підприємства, його заступників;

- проводиться оцінка досвіду керівників і спеціалістів підрозділів, що забезпечують виконання робіт, та системи їх підготовки;

- визначається, що суб'єкт аеропортової діяльності забезпечує виконання вимог нормативних документів;

- визначається, що Заявник має у наявності відповідні служби, обладнання, документацію та кваліфікований персонал, які необхідні для організації технологічного процесу та забезпечення безпеки польотів, авіаційної безпеки, пожежної безпеки, екологічної безпеки та охорони праці;

- визначається, що особовим складом Заявника вивчені документи з організації роботи, обслуговування та ремонту техніки, охорони праці, безпеки польотів, пожежної безпеки, авіаційної безпеки та інші документи, що регламентують діяльність Заявника;

- визначається, що Заявник забезпечує виконання своїх договірних зобов'язань;

- виявляються невідповідності, які Заявник зобов'язаний усунути безпосередньо в період проведення обстеження або після видачі Сертифіката (з підготовкою відповідного плану заходів з усунення невідповідностей);

- формуються висновки про можливість видачі Заявнику Сертифіката або обґрунтованої відмови у видачі Сертифіката в разі виявлення відхилень від сертифікаційних вимог або даних, поданих у доказовій документації.

Сертифікаційне обстеження здійснюється в такій послідовності:

- проведення установчої наради членів сертифікаційної комісії з керівним складом суб'єкта аеропортової діяльності із запрошенням керівників відповідних служб, на якій представляються члени сертифікаційної комісії, роз'яснюються програма, завдання та порядок проведення обстеження;

- перевірка оригіналів документів, змін та доповнень до доказової документації, підготовлених відповідно до зауважень, які відзначені в листі зауважень та пропозицій до доказової документації;

- інспектування Заявника за всіма характеристиками та видами діяльності, що проводиться згідно з Програмою сертифікаційного обстеження;

- проведення підсумкової наради членів комісії за результатами обстеження.

Після проведення сертифікаційного обстеження заявника складається експертна оцінка відповідності суб'єкта аеропортової діяльності вимогам нормативно-правових та нормативно-технічних документів. Оцінка відповідності суб'єкта аеропортової діяльності вимогам нормативно-правових та нормативно-технічних документів вміщує перелік об'єктів обстеження, процедури обстеження, критерії та правила прийняття рішення за результатами обстеження. Оцінка відповідності документів Заявника проводиться шляхом порівняння змісту засновницьких, дозвільних та договірних документів підприємства, структури, функцій структурних підрозділів з вимогами законодавства та нормативних документів.

Установлюється відповідність установчих документів суб'єкта аеропортової діяльності та його організаційної структури вимогам нормативних документів.

Визначаються види діяльності служб та підрозділів Заявника, завдання, організаційна структура, штатний розклад, технології робіт, засоби виробництва, робоча документація.

Документи Заявника вважаються такими, що відповідають сертифікаційним вимогам, за наявності оформлених відповідно до законодавства засновницьких, дозвільних та договірних документів, у яких визначені основна мета, завдання та структура підприємства, відповідальність за безпеку польотів, авіаційної безпеки, пожежної безпеки, екологічної безпеки та охорони праці, штатний розклад та обов'язки посадових осіб, система підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, матеріально-технічна база, технологічна документація.

Оцінка відповідності технології робіт суб'єкта аеропортової діяльності базується на діючих авіаційних правилах України. Вивчається надана Заявником експлуатаційна та технологічна документація (технологічні графіки, технологічні вказівки), яка регламентує проведення робіт в аеропорту. Вивчається документація з реєстрації порушень технології або графіків робіт. У процесі обстеження шляхом вибіркового перевірок установлюється відповідність фактичної технології і затвердженої технології робіт суб'єкта аеропортової діяльності.

Для цього перевіряються: правильність установки машин та засобів механізації; точність виконання робіт за технологічними картами; правильність виконання всіх контрольних операцій; точність забезпечення нормативних вимог технологічних карт; виконання правил безпеки праці та попередження пошкодження об'єктів в аеропорту в процесі роботи; додержання терміну роботи згідно з технологічним графіком.

Визначається правильність ведення обліково-звітних документів, порядок їх обробки і систематизації.

Аналізується ефективність заходів керівництва суб'єкта аеропортової діяльності з попередження порушень технології.

Технологія робіт вважається такою, що відповідає сертифікаційним вимогам, за умови:

- відповідності робочої технологічної документації вимогам нормативних документів;

- відсутності порушень при виконанні технологічних операцій обслуговування;
- повного виконання вимог технологічних карт;
- відсутності передумов до можливого пошкодження повітряного судна або порушень безпеки праці;
- відсутності порушень оформлення обліково-звітної документації.

Головним критерієм відповідності технології робіт суб'єкта аеропортової діяльності є відсутність регулярних затримок вильоту повітряних суден через порушення графіків та технології наземного обслуговування з їх вини, а також відсутність скарг пасажирів, авіакомпаній або екіпажів, що обслуговуються.

Оцінка відповідності персоналу проводиться шляхом вивчення штатного розкладу суб'єкта аеропортової діяльності, затвердженого керівником, та доказових документів, які містять необхідні розрахунки, що доводять можливість безпечного та якісного забезпечення технології робіт.

Укомплектованість штатного розкладу фактичною кількістю працівників оцінюється шляхом визначення вакантних посад та оцінки впливу їх незайнятості на якість послуг, що надаються, безпеку та регулярність польотів. Забезпечення кваліфікованим персоналом визначається шляхом перевірки особових справ працівників з метою виявлення осіб інженерного складу без профільної вищої освіти та робітників з недостатнім рівнем кваліфікації, порушень термінів переатестації працівників.

Система навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації та атестації персоналу оцінюється шляхом вивчення наявності, змісту та відповідності: планів навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації кожної категорії працівників; навчальних програм з усіх видів навчання та за категоріями працівників; договорів з навчальними закладами про підготовку спеціалістів з авіаційного профілю; кваліфікаційно-посадових характеристик (вимог) на кожну категорію працівників; посадових інструкцій; плану переатестації

працівників; інструкції з проведення атестації (переатестації); протоколів останньої атестації та відомостей щорічної перевірки знань працівників підприємства; матеріальної бази навчання.

Перевіряються фактичні результати роботи з виконання планів навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації та атестації (переатестації) працівників. Для цього визначається кількість працівників, що пройшли навчання у попередньому році, а також проводиться вибіркова перевірка знань окремих категорій робітників.

Персонал вважається таким, що відповідає сертифікаційним вимогам, за умови, якщо:

- дійсний штатний розклад збігається із затвердженим, доведено необхідними розрахунками та відсутністю порушень технології робіт, безпеки та регулярності польотів, що діючий штатний розклад може бути визнаний за нормативний;

- усі працівники за рівнем кваліфікації відповідають займаним посадам, мають відповідні документи та своєчасно атестовані;

- система навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації має необхідну правильно оформлену документацію та необхідну матеріально-технічну базу;

- плани навчання та атестації працівників виконуються в повному обсязі.

Оцінка відповідності будівель та споруд проводиться шляхом огляду:

- технічного стану службових, робочих і побутових приміщень та обладнання, що в них розміщується;

- стану технічних комунікацій (систем кондиціонування повітря, опалення, вентиляції, електричних мереж, штучного освітлення);

- стану безпеки праці на робочих місцях;

- санітарно-гігієнічних умов праці.

Будівлі та споруди вважаються такими, що відповідають сертифікаційним вимогам, якщо їх площі, технічний стан та санітарно-

гігієнічні умови праці повністю відповідають показникам нормативно-правових та нормативно-технічних документів.

Оцінка відповідності засобів механізації, спецмашин та виробничого обладнання, що використовуються Заявником, включає обстеження:

- власного обладнання Заявника;
- спецмашин і засобів механізації та зв'язку, що надаються іншими службами або підприємствами;
- технічно-експлуатаційної документації на засоби механізації та обладнання.

У процесі обстеження вивчається технологія всіх робіт, що виконуються з метою установлення переліку та кількості необхідних засобів механізації. Визначається рівень забезпечення Заявника необхідними засобами механізації та виробничим обладнанням шляхом порівняння переліку фактично наявної техніки та обладнання з необхідним для повного забезпечення технології робіт. Визначається перелік спецмашин, засобів механізації та обладнання вітчизняного та іноземного виробництва, що експлуатуються в підприємстві, їх відповідність технічним вимогам, технічно-експлуатаційна документація. Установлюється наявність сертифікатів відповідності на техніку та обладнання іноземного виробництва або документів про визнання іноземних сертифікатів.

Установлюється наявність актів випробувань.

Визначається технічний стан засобів механізації та обладнання, для чого:

- перевіряються експлуатаційні документи на техніку та обладнання на предмет визначення ступеня їх зношування;
- перевіряється працездатність механізмів та обладнання;
- перевіряється та оцінюється на відповідність установлений порядок технічного нагляду за обладнанням та правильність ведення експлуатаційної документації;
- перевіряється, яким чином здійснюються технічне обслуговування та

ремонт обладнання (наявність власної бази чи договорів на обслуговування).

Засоби механізації, спецмашини та виробниче обладнання вважаються такими, що відповідають сертифікаційним вимогам, за умови:

- наявності всіх необхідних для виконання встановлених технологічних процесів засобів механізації, спецмашин та виробничого обладнання;

- наявності сертифікатів або документів, що дозволяють використання в аеропорту конкретних типів техніки та обладнання;

- допустимого експлуатаційного стану машин та обладнання;

- повного виконання вимог щодо технічного нагляду та допуску машин до роботи;

- регулярного виконання технічного обслуговування машин, механізмів та обладнання.

Після сертифікаційного обстеження, а саме: оцінки відповідності технології робіт; оцінки відповідності персоналу; оцінка відповідності будівель та споруд; оцінки відповідності засобів механізації, спецмашин та виробничого обладнання йде обробка результатів. За результатами сертифікаційного обстеження в тижневий термін оформлюються такі документи:

- протоколи сертифікаційного обстеження відповідальних посадових осіб за кожним розділом обстеження;

- Акт сертифікаційного обстеження, який підписується всіма членами комісії, візується керівником органа з сертифікації, затверджується керівником Державіаслужби або його заступником . В Акті сертифікаційного обстеження визначаються:

- перелік невідповідностей, які перешкоджають видачі Сертифіката та які необхідно усунути до його отримання;

- перелік невідповідностей, які не перешкоджають видачі Сертифіката, але повинні бути усунені згідно з відповідним планом. Після чого Заявник зобов'язаний терміново усунути невідповідності, які

перешкоджають видачі Сертифіката, та надати до Державіаслужби звіт про їх усунення з підтвердними документами. Продовження сертифікації здійснюється після отримання звіту про усунення невідповідностей. У разі виявлення відхилень від сертифікаційних вимог, які не тягнуть за собою порушень у забезпеченні безпеки польотів і авіаційної безпеки, та не перешкоджають видачі Сертифіката, Заявник повинен в тижневий термін розробити План заходів з усунення невідповідностей та подати його до Державіаслужби на узгодження. Виконання Плану заходів з усунення невідповідностей контролюється органом сертифікації із залученням відповідних фахівців Державіаслужби. Вони розглядають результати обстеження та заходи Заявника щодо усунення невідповідностей, зазначених в Акті. У разі необхідності проводиться повторне обстеження. За його результатами складається відповідний акт. На підставі Акта сертифікаційного обстеження та комплекту доказової документації орган сертифікації разом із сертифікаційною комісією проводить оцінку відповідності та складає проект рішення про видачу (відмову у видачі) Сертифіката. Проект рішення узгоджується з усіма керівниками структурних підрозділів Державіаслужби, що брали участь у розгляді доказової документації та сертифікаційному обстеженні Заявника. Аркуш погодження рішення про видачу Сертифіката підписується керівниками зазначених підрозділів. Рішення про видачу Сертифіката приймається керівником Державіаслужби або його заступником. Після прийняття позитивного рішення орган з сертифікації повідомляє Заявника про необхідність сплати державного збору за видачу Сертифіката.

1.2.6. Процес оформлення та видачі Сертифікату

Після вдалої обробки результатів, згідно з результатами сертифікаційного обстеження, та усунення переліку невідповідностей які перешкоджають видачі Сертифіката, оформлюється рішення про видачу сертифікату. Після закінчення оформлення всіх необхідних документів з сертифікації та сплати Заявником державних зборів за видачу Сертифіката

Державіаслужба видає Сертифікат.

Реєстраційний номер Сертифіката складається з частин: трилітерний код аеропорту IATA (міжнародна авіотранспортна асоціація); літерна назва суб'єкта аеропортової діяльності; порядковий номер суб'єкта аеропортової діяльності в аеропорту; порядковий номер Сертифіката.

Сертифікат аеропорту надається за умови наявності Сертифіката аеродрому та повного комплексу сертифікатів за видами та суб'єктами аеропортової діяльності, авіаційної наземної техніки та аеродромного обладнання. Термін дії Сертифіката визначається органом сертифікації з урахуванням результатів сертифікації конкретного Заявника. Уперше Сертифікат видається терміном на один рік, надалі – терміном до трьох років. Сертифікат аеропорту видається на термін до п'яти років. Початок терміну дії Сертифіката встановлюється з дати його видачі. Сертифікат зберігається у Власника Сертифіката. Якщо Заявка, за якою з вини Заявника не прийнято рішення про видачу Сертифіката протягом двох місяців з дня проведення перевірки, анулюється. Сплачені державні збори не повертаються. Заявник може повторно подати Заявку на загальних підставах.

1.2.7. Контроль за діяльністю Власника Сертифіката

Державіаслужба здійснює контроль за діяльністю сертифікованих аеропортів та інших суб'єкта аеропортової діяльності з метою забезпечення безпечних і надійних повітряних перевезень та підтримки їх діяльності на рівні сертифікаційних вимог шляхом проведення інспекційних перевірок.

Передбачені такі види контролю:

- планові інспекційні перевірки, що визначені планом-графіком інспектування, затвердженим керівником Державіаслужби або його заступником та доведеним до відома Власника Сертифіката; періодичність планових інспекційних перевірок визначається Державіаслужбою;

- позапланові інспекційні перевірки, що проводяться згідно з наказом Державіаслужби для контрольної оцінки відповідності Власника Сертифіката сертифікаційним вимогам та дотримання умов і обмежень, установлених під

час видачі Сертифіката.

Власник Сертифіката повинен створити всі необхідні умови для роботи інспекційної групи. Процедура інспекційної перевірки проводиться відповідно до Правил. Матеріали перевірки зберігаються у сертифікаційній справі. Позаплановий інспекційний контроль проводиться згідно з наказом Державіаслужби в разі одержання інформації щодо: невиконання вимог забезпечення безпеки польотів, авіаційної безпеки, пожежної безпеки, охорони праці; порушення сертифікаційних вимог; зниження вимог до професійної підготовки авіаційного персоналу; невиконання нормативних вимог з експлуатації аеропорту.

Під час проведення інспекційного контролю можуть використовуватися результати інших інспекційних перевірок, проведених Державіаслужбою. За результатами інспекційного контролю оформлюється Акт інспекційного контролю, у якому відображаються основні висновки за розділами програми інспекційного контролю щодо відповідності (невідповідності) Власника Сертифіката сертифікаційним вимогам та рекомендації щодо усунення виявлених у процесі інспекційного контролю невідповідностей. Акт інспекційного контролю зберігається у сертифікаційній справі, копія Акта надається Власнику Сертифіката. Спеціалісти, які залучаються для проведення інспекційного контролю, повинні мати вищу освіту за фахом та отримати кваліфікаційну підготовку з сертифікації та інспектування аеропортів.

РОЗДІЛ 2

ВІДОМОСТІ ПРО ПАЛИВО-ЗАПРАВНІ КОМПЛЕКСИ

2.1. Організаційна структура і основні задачі паливо-заправних комплексів

Основні задачі паливо-заправних комплексів:

Вияв потреб в ПММ, необхідної для паливозабезпечення авіаційної техніки, автотранспорту, аеродромної механізації і створити запаси на

підприємствах і у прикріплених організаціях ЦА, розробка планів постачання і представлення у встановлені строки заявок на поставку ПММ, забезпечення їх своєчасної реалізації в повному обсязі;

Своєчасне забезпечення заправки відповідними ПММ ПС, а також автотранспорту і засобів аеродромної механізації;

Забезпечення безпеки і регулярності польотів шляхом виконання державних стандартів, проведення контролю за строками нормативних документів щодо виконання лабораторного і аеродромного контролю якості при прийомі, зберіганні, видачі ПММ;

Належна експлуатація, технічне обслуговування, поточний ремонт засобів прийому, зливу, зберігання, очитки, видачі, заправки ПММ і їх удосконалення, яке направлене на збільшення безпечності і регулярності польотів, кількісну і якісну збереженість ПММ, постійну готовність об'єктів ПММ до паливозабезпечення авіаційної і наземної техніки;

Організація і проведення встановлених заходів по охороні праці і пожежної безпеки;

Зіставлення і виконання поточних і перспективних планів роботи служб ПММ, механізація і автоматизація виробничих процесів, а також вдосконалення лабораторної бази;

Розробка і здійснення засобів по охороні навколишнього середовища, економії і бородьби з втратами ПММ, прийому, збереження і здачі відпрацьованих нафтопродуктів;

Оперативний облік і звіт по витраті ПММ, регулярна інвентаризація його кількості, правельне ведення документації;

Організація і вдосконалення метрологічного забезпечення технологічних процесів і контролю якості авіа ПММ, планування проведення і контроль за строками перевірки приборів і засобів вимірювання, градуированих резервуарів і інших ємностей, збереження засобів виміру і приборів в справному стані;

Забезпечення на об'єктах необхідним обладнанням, матеріалами, документами і посібниками у відповідності з встановленими вимогами;

Організація раціоналізаторської і винахідної роботи, розвиток і вдосконалення рівня професійної підготовки робітників служби шляхом проведення технічного навчання, вивчення керівних документів, навчання на курсах підвищення кваліфікації, і т.д.

Періодична перевірка організації прийому, зберігання, фільтрації, контролю якості ПММ, а також заправки ПС в приписних аеропортах і на тимчасових аеродромах;

Допомога спеціалістам науково - дослідних інститутів ЦА в проведенні робіт по дослідженню і випробовуванню ПММ.

Структура служби ПММ підприємства ЦА розробляється у відповідності з „Типовим положенням по службі ПММ підприємств ЦА” , яка затверджується керівником підприємства ЦА.

Організація роботи служб ПММ здійснюється керівником служби, який в залежності від структури безпосередньо підчиняється заміснику керівника підприємства ЦА.

Керівник служби ПММ підприємства ЦА назначаться, звільняється, і переміщуються наказом керівника підприємства ЦА.

Чисельність робітників служби ПММ вичисляється у відповідності з типовими нормативами чисельності, які затвердженні у міністерстві.

Виконання основних задач виробничої діяльності служб ПММ здійснюється на складах.

2.2 Алгоритм діяльності паливо-заправних комплексів

Виконання основних задач служб ПММ здійснюється на складах ПММ, які оснащені усім необхідним комплексом будівель , обладнанням, засобами механізації, і автоматизації виробничих процесів.

Обладнання і споруди складів ПММ повинні забезпечувати виконання наступних технологічних операцій:

- прийом ПММ, постачання залізничним, автомобільним, водним чи трубопровідним транспортом;
- перекачка палива по трубопроводам;
- фільтрація ПММ при прийомі в резервуари;
- зберігання ПММ із забезпеченням збереження його якості і кількості;
- контроль якості ПММ під час прийому, зберігання і видачі;
- фільтрація і водовідділення перед подачею ПММ в стаціонарні і рухомі засоби заправки;
- видача відповідних ПММ на заправку ПС і автотранспорту;
- додавання до палива противодокристалізаційну рідину;
- облік кількості ПММ, які приймаються, зберігаються, і відпускаються;
- зменшення втрат ПММ.

Склади знаходяться у спеціально відведених місцях у відповідності з генеральним планом побудови підприємства ЦА і включають наступні основні споруди:

- резервуари сталеві вертикальні і горизонтальні;
- приймально-роздавальні прилади, включаючи естокади, причали, вузли прийому палива, яке доставляються по трубопроводу і автомобільним транспортом;
- насосно-фільтраційна станція;
- трубопровідні комунікації;
- тарне сховище, склад спец рідин ;
- обладнання для зливу відстою, нафтопастки;
- виробничі споруди (водомаслостанція, лабораторія ПММ і т.д.);
- системи пожежегасіння;
- автоматичну каналізаційну насосну станцію;
- систему захисту від блискавок і статичної електрики;
- АЗС;

- огороження, охорона ,пожежна сигналізація і освітлення;
- КПП постові вишки.

Будівлі і склади ПММ (за виключенням резервуарів) повинні бути не нижче II ступеня вогнестійкості.

Видача ПММ зі складу може проводитися в ємкості ПЗ, бочки і безпосередньо в баки для палива ПС через систему ЦЗЛ.

Системи ЦЗЛ в залежності від виробничої спроможності розділяються на три категорії:

I категорія – більше 200 м^3 / год. (висока виробнича спроможність);

II категорія — більше 40 до 200 м^3 / год. (середня виробнича спроможність);

III категорія - до 40 м^3 / год. (мала виробнича спроможність).

Будівництво і реконструкція об'єктів ПММ здійснюються по проектам, які розробляються на основі завдання по проектуванню, яке затверджене в міністерстві.

Розміри, кількість і розміщення будівель, окремих споруд, складів ПММ встановлюються у відповідності з СНП і нормативним документами.

Введення в експлуатацію сторонніх об'єктів ПММ здійснюється у відповідності із СНП 111-3-8 1 на основі акту приймальної комісії у відповідності з вимогами нормативних документів.

В період будівництва ,монтажу будівель і реконструкції об'єктів ПММ від служби ПММ у склад приймальної комісії повинен бути виділений кваліфікований спеціалісти для здійснення разом із ОКС постійний технічний нагляд за виконанням вказаних робіт.

Обов'язки інженерно-технічних робітників служби ПММ визначаються посадовими інструкціями, які складаються на кожен категорію робітників на основі типових посадових інструкцій, які приведені в «Типовому проекті організацій праці в службі ПММ»

Посадові інструкції для працівників робочих спеціальностей складаються на основі тарифно-кваліфікаційної характеристики робіт, нормативних документів.

Для працівників, які суміщають декілька посад, посадова інструкція розробляється з урахуванням типових інструкцій чи тарифно-кваліфікаційних характеристик тих робітників, обов'язки яких вони виконують.

Посадові Інструкції складаються безпосередньо керівником у відповідності з підпорядкуванням, підписуються керівником служби ПММ і затверджуються керівником підприємства ЦА.

Робітники служби ПММ, а також нові працівники (переведені), повинні бути ознайомлені з посадовими інструкціями під розписку. Копії посадових інструкцій знаходяться біля робочого місця працівника, контрольні екземпляри всіх інструкцій повинні знаходитися у керівника служби ПММ.

Посадові інструкції переглядаються один раз на три роки, а також при зміні «Положення про службу ПММ», або зміні функцій робітників служби.

Експлуатація обладнання і споруд служби ПММ повинна проводитися в суворій відповідності з вимогами нормативних документів, інструкцій заводів-виробників обладнання, документів з охорони праці і пожежної безпеки.

В процесі експлуатації складу ПММ забезпечується виконання вимог ,щодо збереження якості і кількості ПММ при прийомі, зберіганні і видачі із складів ПММ у відповідності з «Інструкцією по застосуванню і контролю якості паливо-мастильних матеріалів і спецрідин в ЦА».

Служба ПММ кожного підприємства ЦА повинна мати заповнений у встановленому порядку «Технічний паспорт на виробничі об'єкти служби ПММ» (згідно формі «Інструкції по експлуатації складів ПММ на підприємствах ЦА»), а також «Паспорт санітарно-технічного стану», який

складений на основі «Типового паспорту санітарно-технічних умов роботи в цеху» Всі зміни повинні регулярно вноситися в указані документи.

Планування роботи служби ПММ здійснюється шляхом розробки планів роботи.

При плануванні роботи служби ПММ повинна визначатися потреба в обладнанні, запасних частинах, інструментах і інших технічних засобів. Повинні своєчасно подаватися заявки на них і прийматися міри по їх реалізації.

Керівник служби ПММ повинен своєчасно інформувати керівника відділу (групи) ПММ відповідного управління про аварії, пожежі, поломки ПС, можливість надзвичайних ситуацій, конструктивних недоліків обладнання, а також про потреби в засобах механізації.

2.3. Метрологічне забезпечення паливо-заправних комплексів

Метрологічне забезпечення служби ПММ досягається дотриманням встановлених норм і правил, застосування засобів, які забезпечують єдність і точність проведених вимірів кількості ПММ, підвищення якості проведення аналізів авіа ПММ.

За станом метрологічного забезпечення служби ПММ здійснюють постійний відомчий нагляд, організація і порядок проведення якого зазначений у керівних документах міністерства і «Методикою відомчого нагляду за станом вимірів ПММ у галузі»

При здійсненні відомчого нагляду за станом вимірів ПММ перевіряються:

- відповідність умов експлуатації і зберігання засобів вимірювання ПММ вимогам нормативних документів;
- стан вимірювальних засобів, дотримання строків перевірки, наявність свідоцтва про перевірку, відповідність засобів вимірювання вимогам стандартів, правильність проведення вимірів ПММ;
- наявність градуированих таблиць і поправок до них на резервуари і трубопроводи.

- виконання вимог нормативних документів на ПММ, методи вимірювання, норми точності,

Резервуари, які призначені для прийому і зберігання ПММ, повинні бути справними; пофарбовані; пронумеровані; мати градуйовану таблицю разом з необхідними поправками.

Градування резервуару виконується у відповідності з ГОСТ 8.380-80, 8.346-79 після кожного капітального ремонту, оснащення резервуару внутрішнім обладнанням, але не рідше одного разу в п'ять років.

На кожному резервуарі, на кришці люку для вимірювання рівня палива повинна бути указана базова висота резервуару (висотний трафарет)-відстань по вертикалі між дном резервуару в точці дотикання лота рулетки и рисою планки мірного люку.

За базову висоту приймають середнє (округлюють до цілих одиниць) значення двох вимірів, розходження між якими не перевищує 8 мм.

Базова висота резервуару повинна щорічно в літній час вимірюватися спеціалістами метрологічної служби підприємства ЦА, результати вимірів оформлюються актом ,який затверджується керівництвом підприємства. Акти всіх вимірів зберігаються до переградування резервуарів.

Градуйовані таблиці повинні складатися також на трубопроводи по місткості одного метру довжині трубопроводу. До таблиць додаються схеми трубопроводів з указаним діаметром, товщини стінок і довжини труб, а також температури навколишнього середовища і рідини при виконанні градування.

Танки наливних судів, які застосовуються в якості міри місткості, повинні мати градуйовані знаки, які відповідають їх номінальному об'єму і градуйованій таблиці.

Засоби вимірювання, які застосовуються в службі ПММ для виміру маси, об'єму, густини, температури, тиску, і інших параметрів, повинні бути допущенні до використання Держспоживстандартом.

Межа допустимих похибок серед вимірів, які застосовуються для обліково — розрахункових операцій ПММ, не повинні перевищувати при вимірюванні:

Маси $\pm 0,3$ % фактичного значення маси;

Об'єму $\pm 0,5$ % фактичної кількості;

Температури $\pm 0,5^{\circ}\text{C}$;

Густина $\pm 0,5$ кг/м³

Рівня $\pm 0,4$ мм,

Засоби вимірювання, які використовуються в роботі, яка пов'язана з обліком авіа палива, підлягають державній перевірці у відповідності із вимогами ГОСТ 8.002-71 і повинні мати клеймо чи свідоцтво, яке засвідчує проходження перевірки.

Періодичність проведення перевірки різних засобів вимірювання здійснюється у відповідності з «Переліком підлягаючих перевірок робочих засобів вимірювання, які застосовуються в ЦА»

Перевірка засобів вимірювання проводиться згідно графіку, який затверджений керівництвом підприємства ЦА. Відповідальність за своєчасне представлення засобів вимірювання на перевірку в метрологічну службу аеропорту лежить на службі ПММ.

2.4. Положення про експлуатацію об'єктів паливо-заправних комплексів

Експлуатація об'єктів служби ПММ передбачає інженерно-технічні і організаційні заходи, які виконуються під час приймання, зберігання, і видачі ПММ, які забезпечують безпеку, високу надійність і ефективність роботи технологічного обладнання, машин і механізмів.

Експлуатація будівель і технологічного обладнання служби ПММ повинна проводитися у відповідності з вимогами «Інструкції по експлуатації складів ПММ на підприємствах ЦА», «Регламенту технічного обслуговування основних будівель і технологічного обладнання об'єктів

авіапаливозабезпечення на підприємствах ЦА» «Інструкція по обладнанню і експлуатації систем ЦЗЛ», інструкцій заводів — виробників, діючих інструкцій по охороні праці і пожежної безпеки, які розроблені і затвердженні у встановленому порядку на всі технологічні процеси, керівних документів міністерства.

Плани експлуатації і технічного обслуговування обладнання складається на майбутній рік з урахуванням об'єму запланованих робіт, стану обладнання, міжремонтних і амортизаційних строків його служби.

Роботи по експлуатації і обслуговуванню технологічного обладнання служби ПММ заносяться до паспорту чи до формуляру, які видаються на обладнання заводом - виробником, не пізніше ніж за три дні після ремонту для тих видів технологічного обладнання служби ПММ, на які немає паспортів чи формулярів, вони повинні бути заведені,

Паспорт чи формуляр містить таблиці для занесення наступної інформації:

- відомостей про зберігання, консервацію, реконсервацію, рух і закріплення за конкретною особою виробу при експлуатації;
- облік роботи;
- облік несправності при експлуатації (з указаними датами, виду несправності, причини, мір по усуненню);
- облік технічного обслуговування;
- відомості про ремонт виробу, заміна деталей;
- відомості інспекторів про результати перевірки.

Служба ПММ може мати технічно необхідний резерв основного обладнання (насоси, лічильники, розрахунково-дозуючі установки, труби, засуви і т.д.)

Перелік резервного обладнання для кожного аеропорту затверджується керівництвом.

Обладнання, яке підлягає контролю органами надзору, допускається до експлуатації тільки при наявності в паспортах відміток про проходження

чергового огляду. Технічне обслуговування і ремонт силових, освітлювальних і слаботочних електроустановок, обладнання для захисту від блискавки і статичної електрики, які знаходяться на об'єктах служби ПММ, проводять спеціалісти служби ЕСТОП. Плани технічного обслуговування і ремонту електроустановок, які знаходяться на об'єктах служби ПММ погоджуються зі службою ПММ.

За будівництвом, реконструкцією і ремонтом будівель, споруд і обладнаних складів, об'єктів повинен здійснюватися технічний нагляд: технологічне обладнання - службою ПММ; будівництво конструкцій, автодоріг — відділом наземних споруд; електротехнічне обладнання і приладів для захисту від блискавки і статичної електрики — електрослужба.

За обслуговування технічних засобів охорони і охоронно - пожежної сигналізації відповідає начальник БЕРТОС, а за обслуговування пожежного водопроводу і автоматичної установки пішого тушіння відповідає начальник ТіСТО

2.5. Експлуатація технологічного обладнання паливо-заправних комплексів

У виробничому приміщенні складу ПММ є загальна технологічна схема складу ПММ і системи ЦЗЛ (при її наявності) з указаним місцем знаходження, привласненими номерами резервуарів, насосних агрегатів, заливно-наливних і роздавальних приладів, технологічних трубопроводів, арматури і іншого обладнання.(Рис.2)

До технологічної схеми додаються таблиці управління засувками при виконанні технологічних операцій з ПММ.

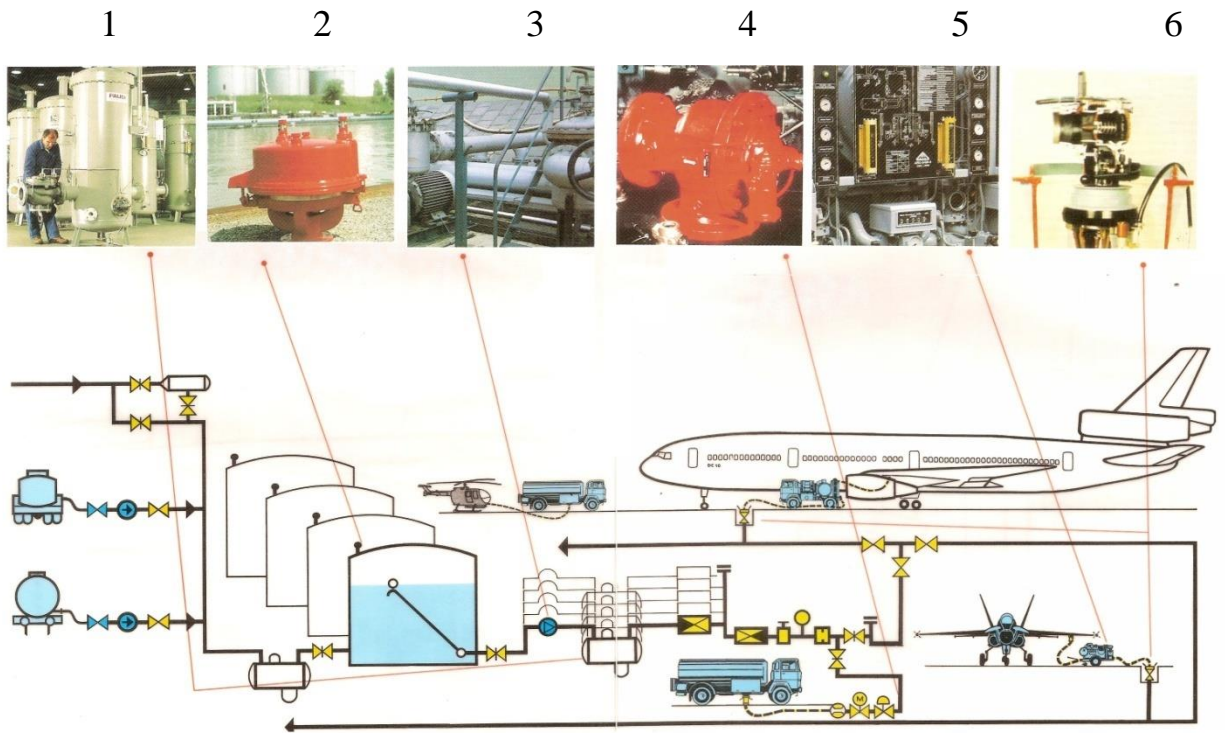

Рис.2 Загальна технологічна схема складу ПММ

1 – фільтри; 2 - резервуарний парк з дихальним клапаном; 3 – насос; 4 - пункт наливу паливозаправника; 5 - паливозаправний агрегат; 6 - з'єднувальна паливна колонка.

Всі зміни , які здійснюються на складі ПММ в системі ЦЗЛ і інших, заносяться в технологічну схему і техійчний паспорт служби ПММ.

За технічним станом будівельних конструкцій виробничих споруд і складом ПММ здійснюється постійний систематичний нагляд. При цьому особливу увагу слід уділити частинам конструкцій, на які здійснюються динамічні навантаження (фундаменти насосів, опори стаціонарних грузопідйомних засобів в насосних станціях і т.д.)

За усадкою фундаменту найбільш важливих споруд в перший рік експлуатації проводиться ретельний нагляд і щомісячні виміри усадки; в наступні роки усадку фундаменту необхідно вимірювати один раз в шість місяців. Вимір усадки проводиться по постійним реперам, закладеними на території складу і окремих споруд.

Територія складу ПММ повинна бути спланована і знаходитися в чистоті і порядку. Необхідно слідкувати за своєчасним скошуванням трави,

прибиранням сухих листків і сміття, снігу, справністю водовідвідної системою, асфальтованих тротуарів і проходів.

Технологічне обладнання слід фарбувати у відповідності з «Рекомендаціями по фарбуванню і маркуванню технологічного обладнання об'єктів ПММ і засобів заправки» за необхідністю, але не рідше ніж один раз в рік.

Замірна арматура повинна мати нумерацію, покажчик напрямлення обертання повинен вказувати на закриті положення «ЗАКРИТО» - «ВІДКРИТО». Запірна арматура повинна бути в справному стані, знайдені поломки ,або негерметичність має бути негайно усунена.

В залежності від способу доставки на склади ПММ, повинні споруджуватися спеціальні пристрої для прийому палива, які оснащені повним комплексом обладнання у відповідності з нормативними вимогами проектування і паспортів заводу — виробника.

При прийомі не допускається змішування різних видів ПММ і заповнення ємкостей зверх встановленого рівня (з урахуванням температурного розширення продукту).

Прийом ПММ із залізничних цистерн (танків наливних судів) проводиться комісією, яка складається не менше ніж із трьох чоловік і назначених керівником підприємства з обов'язковим залученням в неї матеріально —відповідальної особи і інженерно-технічних робітників.

Прийом ПММ здійснюється в заздалегідь підготовлені резервуари, а при надходженні ПММ в тарі — на спеціально відведені місця складування.

При підготовці до операції зливу ПММ необхідно перевірити стан цистерн, наливних судів (відсутність течі продукту, води, справності зливних приборів і приладів, цілісність пломб на цистернах); перевірити наявність паспорту на зливний продукт, відібрати проби у відповідності з ГОСТ 2517-80 і провести приймально-здавальний аналіз, вирахувати висоту наливу ПММ; провести підключення зливних пристроїв до цистерн чи шлангову судів; провести контрольні заміри рівня ПММ в резервуарах,

намічених для прийому продуктів, а також переконатися в справності обладнання цих резервуарів; підготувати насоси і засувки згідно технологічної схеми перекачки; визначити кількість продукту, що поступив.

Проводити злив можливо тільки по закінченню підготовки до зливу.

У випадку зливу палива із залізничних цистерн безпосередньо в АТЦ за допомогою перекачувальних станцій горючого (ПСГ) необхідно керуватися вимогами по експлуатації ПСГ для нижнього заповнення паливом ємкостей ТЗ і АТЦ.

Відстань між ПСГ і АТЦ повинна бути не менше 5м., а між ПСГ і залізничною цистерною - не менше 10 м.

Переключення подачі продукту із одного резервуару в інший слід проводити після відкриття засувок резервуару, в який будуть здійснювати злив. Одночасно відкриття і закриття засувок на різних резервуарах забороняється.

В цілях зменшення втрат, обводнення і засмічення ПММ люки ковпаків цистерн і наливних судів при верхньому зливі повинні закриватися брезентовими чохлами.

Час зливу залізничних цистерн і наливних судів встановлюється договором із залізничною дорогою чи річковим (морським) транспортом.

для прийому і видачі авіамасел передбачається спеціальні зливні пристрої з підігрівом.

При прийомі ПММ в тарі необхідно перевіряти стан тари і наявність пломб. Несправну тару з порушеними пломбами і поганою закупоркою виділяти окремо, з наступним складанням дефектних актів, і при необхідності, пред'явлення претензій поставнику.

Кожний резервуар повинен бути оснащений комплектом обладнання. Крім того, резервуари, які призначенні для зберігання авіаційних палив повинні мати внутрішнє протикорозійне покриття, яке виконане у відповідності з «Інструкцією по протикорозійному захисту внутрішньої поверхні вертикальних резервуарів на складах ПММ».

Виробнича спроможність зливу — наповнення резервуарів повинна суворо відповідати пропускній спроможності встановлених «дихальних» і запобіжних клапанів. При зміні насосів, збільшення пропускної спроможності трубопроводів необхідно проводити «дихальну» арматуру у відповідності з новими параметрами перекачки.

У вертикальних резервуарах в перші чотири роки експлуатації (до стабілізації осаду основи) щорічно, а в подальшому — один раз в п'ять років необхідно перевіряти відхилення горизонтальності зовнішнього контуру, а також наявність в резервуарі нерівного контуру, і наявність в резервуарі нерівностей і хропунів за допомогою нівеліру чи рівня і відповідно вносити поправки в градуйовані таблиці.

У горизонтальних резервуарах в перші чотири роки експлуатації щорічно, а в подальшому — один раз в п'ять років необхідно перевіряти осадку основи; при якому уклон осі горизонтального резервуару повинен бути не більше 1:10 в сторону, від заливної горловини.

Кожна група наземних резервуарів повинна бути огорожена у відповідності з вимогами Сніп 11-106-79 суцільними земляними валами, ширина яких по верху повинна бути не менше 0,5 м., чи стіною, яка розрахована на гідростатичний тиск розливної рідини.

Висота земляного валу чи стінки огороження групи резервуарів повинна бути на 0,2 м вище рівні розрахованого об'єму розливної рідини, але не менше 1 м для групи резервуарів загальний об'єм яких становить 10000 м^3 і 1,5 для групи резервуарів зальний об'єм яких більше 10000 м^3 .

Для перекачки ПММ на підприємствах ЦА використовуються такі трубопроводи: транспортні, внутрішньоскладські, технологічні (в системах ЦЗС).

На всі трубопроводи складаються технологічні схеми, продольні профілі трас, градуйовані таблиці і інструкції по їх експлуатації з урахуванням місцевих умов. Кожний трубопровід повинен мати певні позначення, а запірна арматура — нумерацію.

Експлуатація транспортних трубопроводів повинна бути у відповідності з діючою «Інструкцією по експлуатації транспортних паливопроводів підприємств ЦА»

Технологічні колодязі по трасі трубопроводу повинна міститися в чистоті, можливість потрапляння в них атмосферних опадів повинна бути виключена.

Для перекачки ПММ насосні станції повинні обладнуватися насосними агрегатами: для світлих нафтопродуктів — відцентрового типу, для масел — шестерінчастого типу. Насосна станція може суміщатися з фільтраційною.

Кожний насосний агрегат повинен мати порядковий номер.

На двигуні, насосі, редукторі повинні бути нанесені стрілки, які вказують напрямлення обертання, а на пусковому приладі — написи «ПУСК» і «СТОП».

В приміщенні насосної на помітному місці слід вивішувати під склом:

- схему обв'язки насосів і з'єднання з трубопроводами і резервуарами з указаними номерами;

- інструкція по експлуатації агрегатів і таблицю управління засувками;

- інструкція по охороні праці і пожежної безпеки.

Пункти наливу ПЗ повинні знаходитися на відкритих площадках чи під навісом, як правило, на складі ПММ. При віддаленості місць заправки ПС від складу ПММ рекомендовані пункти наливу повинні розміщуватися в безпосередній близькості до місця заправки ПС. При будівництві перед перонних пунктів наливу слід керуватися «Рекомендаціями по будівництву і експлуатації перед перонних пунктів наливу».

Наповнення ПЗ паливом виконується в такій послідовності:

перед кожним наливом ПЗ технік складу ПММ після зливу відстою з відстійників ПЗ візуально перевіряти чистоту палива;

при команді зливника — розливника водій встановлює ПЗ на ручний гальм біля пункту наливу згідно розмітці, потім виключає двигун ПЗ (при

наявності у ПЗ карбюраторного двигуна наповнення здійснюється про працюючому двигуні), заземлює ПЗ;

зливник - розливник фіксує упорними колодками ПЗ від переміщення, забезпечує вирівнювання потенціалів між пунктом наливу і корпусом ПЗ, з'єднуючи наконечник нижньої заправки роздаткового рукава пункту наливу до заправного штуцера ПЗ, відкриває клапан наконечника;

зливник — розливник (комірник) встановлює на дозувальному пристрої дозу проти кристалізаційної рідини в паливо;

водій відкриває засувки ПЗ, що забезпечує прохід палива в цистерну; зливник — розливник проводить наповнення цистерни у встановленому для різних типів ПЗ режимах, контролює по лічильнику кількість заливного палива, а водій на слух контролює роботу «дихальних» клапанів цистерн.

При видачі ПММ необхідно уважно слідкувати , щоб не було переливу.

При закінченні наповнення ПЗ закривають засувки ПЗ, після чого ПЗ від'єднують від пункту наливу у порядку, суворо оборотному з'єднанню, і проводиться в транспортному положенні.

Технік ПММ після наповнення ПЗ контролює чистоту палива із відстійника ПЗ візуально за допомогою ІКТ , після чого видає контрольний талон, в якому робить відмітку про відсутність води і механічних домішок і розписується.

Заправка автотранспорту і засобів аеродромної механізації ПММ здійснюється на АЗС ,які повинні знаходитися за територією складу ПММ.

Видача палива при заправці автотранспорту і засобів аеродромної механізації на АЗС проводиться по пред'явленому водієм талону чи маршрутного листа в якому вказана кількість палива.

РОЗДІЛ 3

ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАЧІ ЗАЯВКИ НА ОТРИМАННЯ СЕРТИФІКАТУ НА АЕРОПОРТОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

3.1. Загальні положення

Обов'язкова сертифікація організацій, які контролюють якість авіаційних пально-мастильних матеріалів, якими заправляють повітряні судна, проводиться з метою створення умов для ефективної діяльності повітряного транспорту, забезпечення необхідного рівня безпеки польотів літаків, життя і здоров'я пасажирів

Організація, яка здійснює контроль якості авіаційного палива, масел, мастила, спеціальних рідин, якими заправляють повітряні судна, виконує наступні види робіт:

- проведення контролю якості авіаційних палив, масел, мастил, проти кристалізаційних, гідравлічних, рідин проти зледеніння (далі авіаПММ) - мастильних матеріалів на відповідних етапах авіапаливозабезпечення повітряних перевозок в цілях виявлення змін значень показників якості авіа ПММ в процесах їх поставки і підготовка до застосування, а також в цілях оцінки придатності авіа ПММ до заправки повітряних суден;

- проведення аналізу якості відпрацьованих в авіаційних системах авіа ПММ з метою оцінки можливості їх подальшого використання;

- проведення аналізу якості авіа ПММ, які відібрані у випадку розслідування авіаційних надзвичайних випадків, інцидентів з цивільними повітряними судами.

Сертифікація проводиться тільки акредитованим у встановленому порядку органами по сертифікації. Дія сертифікату відповідності може бути призупинена, відмінена, а також в нього можуть бути внесені певні зміни органом, який видав цей документ.

Здійснювати діяльність по контролю і аналізу якості авіа ПММ без сертифікату відповідності чи з порушенням порядку, який встановлений, не допускається.

3.2. Відомості про Заявника

Для здійснення діяльності, зазначеної в пункті 3.1, Заявник складає спеціальний підрозділ — лабораторію ПММ.

Лабораторію ПММ очолює керівник, який відповідає за виконання робіт по проведенню контролю і аналізу якості авіаПММ і підпорядковуються керівнику Заявника.

Заявник забезпечує виконання норм охорони праці і пожежної безпеки при здійсненні контролю і аналізу якості авіа ПММ в лабораторії ПММ. В цих цілях Заявник забезпечує наявність відповідності стандартів і нормативних актів, здійснює організаційні і технічні заходи для виконання їх вимог.

Заявник приймає на роботу персонал у порядку встановленому законодавством, на весь персонал лабораторії ПММ розробляє і затверджує посадові інструкції.

3.3. Документальне та інформаційне забезпечення діяльності Заявника

Заявник повинен мати в своєму розпорядженні комплект нормативно правової і нормативно технічної документації, включаючи:

- нормативні документи, які регулюють діяльність в області цивільної авіації;
- стандарти і технічні умови на авіа ПММ, як застосовуються і методи їх дослідження;
- нормативні акти, методичні документи з питань застосування і контролю якості авіа ПММ.

Фонд нормативно-технічної документації на авіа ПММ і методи їх дослідження повинні відповідати сфері діяльності Заявника. документи повинні підтримуватися в актуалізованому стані. Заявник розробляє і затверджує для лабораторій ПММ комплект документації, включаючи:

- положення про лабораторію ПММ, встановлюючи задачі, права, обов'язки, відповідальність лабораторій ПММ, а також інші відомості про організацію роботи лабораторії ПММ;

- керівництво про якість, встановлюючи політику в області якості ,яка проводиться;

- технологію відбору проб, яка встановлює порядок і осіб, які відповідальні за відбір проб авіа ПММ;

- технологію формування паспорту якості;

- паспорт на лабораторію ПММ у відповідності з формою;

- посадові Інструкції керівника і працівників лабораторії ПММ;

- контроль документації для фіксування результатів відбору і аналізу проб.

В лабораторій ПММ Заявник повинен враховуватися і зберігатися наступні документи:

- паспорт (сертифікат) якості виробника (поставника) авіа ПММ;

- сертифікати відповідності виробника (поставника) авіа ПММ;

- аналізи показників якості, які видаються лабораторією ПММ Заявника;

- акти відбору проб.

У випадку, якщо Заявник сертифікований в якості організації яка здійснює авіапаливозабезпечення повітряних перевозок, в лабораторії ПММ повинен бути екземпляр технології роботи, який затверджений у встановленому порядку.

Результати проведення контролю і аналізу якості авіа ПММ відображуються в паспортах якості і аналізу показників якості, які видаються лабораторією ПММ Заявника, і в журналах встановленої форми.

3.4. Необхідне технічне оснащення Заявника

Лабораторія ПММ повинна розміщуватися в спеціальному окремо відведеному місці, чи будівель, зблокованими з виробничими спорудами Заявника.

Всі нові і реконструйовані будівлі лабораторій ПММ повинні відповідати вимогам, які пред'являються до них згідно стандартам, будівельним нормам і правилам, нормативним актам в галузі цивільної авіації.

Лабораторія ПММ повинна бути оснащена приточно-витяжною вентиляцією, системами внутрішнього водопроводу і каналізації, електроенергією і засобами Зв'язку (телефон, факс).

Приміщення лабораторії ПММ повинні задовольняти встановленим вимогам по вологості, робочій температурі, освітленості і вібрації.

Лабораторія ПММ повинна бути оснащена видатковим матеріалом (хімічні реактиви, речовинами і т.д.) в кількості, яка необхідна для отримання достовірних результатів дослідження.

Лабораторія ПММ повинна мати необхідне для проведення робіт в заявленій сфері діяльності спеціальне обладнання і засоби вимірювання, які відповідають вимогам стандартів і технічним умовам на методи.

ПММ виміряні для проведення контролю якості авіа ПММ в цілях визначення їх відповідності обов'язковим вимогам державних стандартів, а також для обліково-розрахункових операцій повинні бути затвердженого типу і внесені в державний реєстр.

Досліджувальне обладнання, яке використовується для контролю і аналізу якості авіа ПММ повинне бути атестоване у встановленому порядку.

3.5 Вимоги щодо проведення контролю якості авіа ПММ Заявником

Заявник здійснює наступні види контролю якості авіа ПММ: вхідний, приймальний, складський, аеродромний (виявлення вмісту в гасі протиподокристалізаційної рідини).

Вхідний і аеродромний контроль може здійснюватися як персоналом лабораторій ПММ Заявника, так і персоналом організацій, яка забезпечує авіапаливозабезпечення повітряних перевозок.

Для проведення контролю якості Заявника використовуються проби, які були відібрані з: засобів транспортування авіа ПММ (трубопроводи, залізничні і автомобільні цистерни, танкери); резервуарів і ємностей зберігання авіа ПММ; засобів заправки, фільтрації водовідділення авіа ПММ. Проби відбираються у відповідності з вимогами стандартів і нормативних актів ЦА. Контроль якості проводиться з періодичністю і за показниками якості, встановленими в стандартах чи нормативних актах. При позитивних результатах вхідного і приймального контролю на кожний резервуар із якого здійснюється видача авіа ПММ на заправлення, лабораторія ПММ Заявника оформлює документ, який письмово посвідчує, що ідентифікований належним чином продукт відповідає встановленим вимогам і придатний до видачі на заправлення повітряних суден – паспорт якості, підставами для оформлення якого є: допуск авіа ПММ до застосування в авіаційній техніці; наявність супроводжувальної документації (акти відбору проб, паспорти якості заводу-виробника, сертифікати відповідності) для авіа ПММ, які підлягають обов'язковій сертифікації у відповідності з правилами позитивні результати дослідження проб авіа ПММ; відсутність нехарактерних домішок і нехарактерної поведінки авіа ПММ під час відбору проб і проведення аналізів.

При незадовільних результатах дослідження, відсутності документації чи при підозрі на неконденційність авіа ПММ здійснюються заходи у відповідності з сертифікаційними вимогами до організацій ПММ.

Паспорт якості підписується техніком-лаборантом, який виконує аналізи, він затверджується керівником лабораторії ПММ Заявника чи особою, яка виконує його обов'язки і закріплюється печаткою. Копія видається члену екіпажу чи представнику експлуатанта за вимогою.

Аналіз якості відпрацьованих в авіаційних системах авіа ПММ.

Заявник проводить аналіз якості відпрацьованих в авіаційній системі авіа ПММ в об'ємі показників і методами досліджень, встановленими нормативно-технічною документацією на повітряне судно, чи в об'ємі, який

погоджений із замовником. Для проведення аналізу якості відпрацьованого в авіаційній системі авіа ПММ Заявником використовуються проби, які відібрані із паливних, масляних, гідравлічних й інших системах повітряних суден і вимогам нормативно-технічної документації на конкретний тип повітряного судна і вимогам нормативних актів в області ЦА.

За результатом аналізу авіа ПММ Заявник пред'являє замовнику аналіз показників якості — документ, який містить значення певних показників якості авіа ПММ.

Аналіз показників якості підписується техніком-лаборантом, який виконує аналізи, він затверджується керівником лабораторії ПММ Заявника, чи особою, яка виконує обов'язки і закріплюється печаткою.

3.6. Необхідна професійна підготовка інженерно-технічного персоналу

Заявник повинен мати в лабораторії ПММ необхідну кількість кваліфікованих спеціалістів, Штат лабораторії повинен забезпечувати виконання необхідного обсягу роботи з урахуванням змінності , діючого розкладу польотів, і об'єму перевозок.

Спеціалісти лабораторії ПММ повинні відповідати вимогам, мати спеціальну підготовку яка підтверджена відповідними документами, і бути сертифікованим спеціальним атестаційним органом.

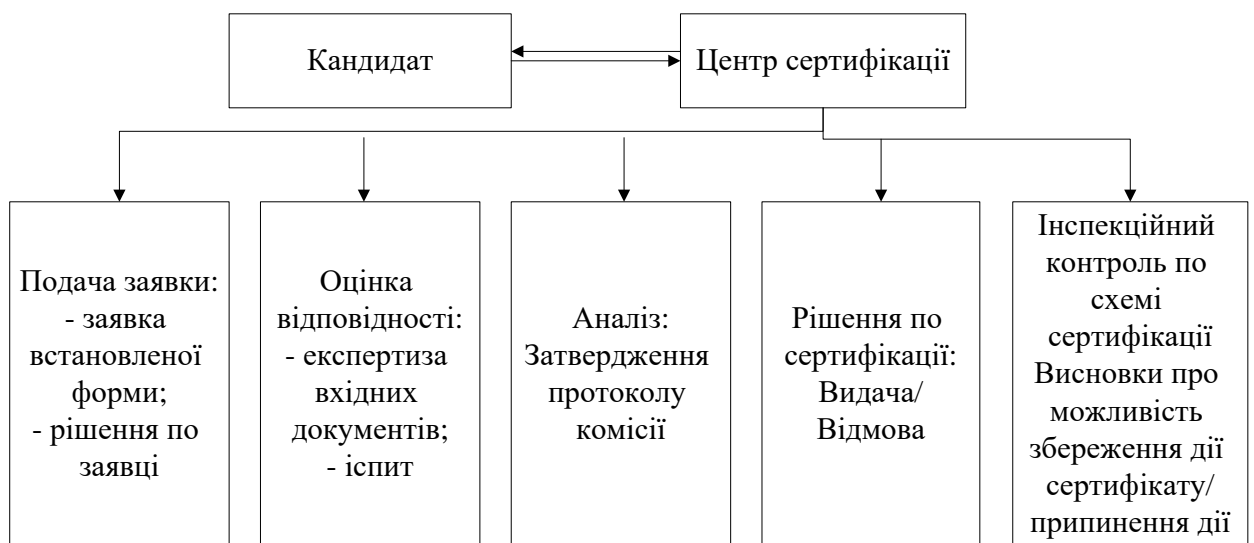

Рис.3. Процес сертифікації персоналу

Персонал лабораторії ПММ Заявника може підтримувати свою кваліфікацію шляхом стажування в головній науково-дослідній організації ЦА по застосуванню авіа ПММ.

Заявник забезпечує обов'язкову атестацію персоналу лабораторії ПММ. Персонал Заявника повинен мати певний об'єм знань.

Керівник лабораторії ПММ повинен знати: керівні і нормативно-технічні документи з питань авіапаливозабезпечення повітряних перевезень; стандарти і технічні умови на авіа ПММ, що застосовуються і умов що до їх взаємозаміни; методику виконання аналізів якості авіа ПММ в лабораторії ПММ в аеродромних умовах (при необхідності); технологію підготовки авіа ПММ до заправки повітряних суден; фізичну сутність явища і процесів зміни якості авіа ПММ при зберіганні, транспортування, заправленні і в процесі експлуатації в системах літака; методику оцінки надійності і достовірності дослідів, що проводяться в лабораторії ПММ, щодо якості авіа ПММ, методик оцінки справності засобів вимірювального і дослідного обладнання; порядок відбору і оформлення проб авіа ПММ; порядок ведення в лабораторії ПММ контрольної документації.

Технік-лаборант повинен знати:

стандарти і технічні умови на застосування авіа ПММ;

методику виконання аналізу показників якості авіа ПММ в об'ємі, який обумовлюється нормативними актами, стандартами чи технічними умовами;

інструктаж по експлуатації засобів вимірювання, лабораторного обладнання і методикою оцінки їх справності;

порядок відбору і оформлення проб авіа ПММ;

порядок ведення в лабораторії ПММ контрольної документації.

РОЗДІЛ 4

СЕРТИФІКАЦІЯ ПАЛИВО-ЗАПРАВНИХ КОМПЛЕКСІВ

4.1. Порядок проведення сертифікаційного обстеження

Державіаадміністрація здійснює сертифікацію діяльності суб'єктів - організацій (служб) ПММ шляхом проведення сертифікаційних перевірок. Метою сертифікаційної перевірки організації (служби) ПММ є одержання підтвердження того, що вона відповідає нормативним вимогам, а експлуатаційна документація відображає фактичний стан і діяльність організації (служби) ПММ за всіма контрольованими параметрами, характеристиками, об'єктами та системами. Державіаадміністрація видає відповідний розпорядчий документ про проведення сертифікаційної перевірки, склад комісії, термін проведення обстеження і доводить його до відома організації (служби) ПММ.

Керівник організації (служби) ПММ зобов'язаний:

- створити умови для забезпечення роботи інспектора;
- надавати потрібну інформацію стосовно виробничої та господарської діяльності.

До завдань інспекторів входить:

- одержання інформації, яка підтверджує відповідність організації (служби) ПММ нормативним вимогам;
- виявлення недоліків, які організація (служба) ПММ зобов'язана усунути безпосередньо в період проведення обстеження або пізніше із підготовкою відповідного плану заходів з усунення недоліків;
- формування зведених висновків про можливість подальшої діяльності організації (служби) ПММ у випадку виявлення відхилень від нормативних вимог [10].

Сертифікаційне обстеження здійснюється у наступній послідовності:

- проведення установчої наради інспекторів з керівним складом організації (служби) ПММ, на якій представляються інспектори, роз'яснюється програма, завдання і порядок проведення обстеження;

- інспектування організації (служби) ПММ за всіма характеристиками (напрямами діяльності), що оцінюються згідно з Програмою сертифікаційного обстеження;

- оформлення звіту;

- проведення підсумкової наради за результатами обстеження.

Таблиця 1 (Початок)

Формат обстеження служб ПММ

№ п/п	Процедури, які підлягають перевірці	Нормативний документ	Відмітка про відповідність		Наявність еквіваленту
			Відповідає	Не відповідає	
1	2	3	4	5	6
1	Наявність розробленого та затвердженого Положення про організацію (службу) ПММ	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86)			
2	Наявність відповідної організаційно-виробничої структури та укомплектованість кваліфікованим персоналом	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86)			
3	Посадові інструкції особового складу організації (служби) ПММ	Держнаглядоронпраці. Форми посадових інструкцій			
4	Наявність плану підготовки служби до ВЛП (ОЗП). Виконання обов'язкових і запланованих заходів, усунення недоліків, виявлених внутрішньою комісією і вищестоящими органами.	Инструкция МГА № 50/И от 20.10.87г.			
5	Технічний паспорт на виробничі об'єкти організації (служби) ПММ	Инструкция МГА №20/И от 28.03.84г.			

Таблиця 1 (Продовження)

1	2	3	4	5	6
6	Наявність схем заземлення, блискавкозахисту, захисту від статичної електрики	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86)			
7	Наявність та справність заземлення, блискавкозахисту, захисту від статичної електрики та освітлення	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г. Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			
8	Протоколи вимірювання опору розтікання струму на основних заземлювачах і заземленнях магістралей і устаткування складу ПММ	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			
9	Перелік засобів вимірювальної техніки (ЗВТ), що перебувають в експлуатації та підлягають повірці	Ст. 20 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»			
10	План технічного обслуговування споруд і устаткування служби ПММ	Регламент ТО № 41/И от 10.11.88г.			
11	Технологічна карта виконання комплексу робіт, що забезпечують заправку ПС якісними авіаПММ	Інструкція з забезпечення заправлення повітряних суден пально-мастильними матеріалами і технічними рідинами в підприємствах авіаційного транспорту України (наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416)			

Таблиця 1 (Продовження)

1	2	3	4	5	6
12	Наявність довідки щодо можливості застосування ПММ при виконанні робіт по ЗАНГ	Вказівка Державіаслужби № 15 від 09.08.05 р.			
13	Застосування авіапалива, що злито з баків ПС	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
14	Стан охорони праці: - навчання керівного складу з питань охорони праці;- наявність розроблених стосовно до місцевих умов та затверджених інструкцій з охорони праці;- своєчасність проведення інструктажів особового складу. Забезпечення виконання норм та правил з охорони праці взагалі	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г. Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.98 № 9			
15	Стан пожежної безпеки: - навчання керівного складу з питань пожежної безпеки;- наявність інструкцій по діям особового складу в особливих умовах; - своєчасність проведення інструктажів з питань пожежної безпеки та навчання з пожехмін. Забезпечення виконання норм та правил з пожежної безпеки взагалі.	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г. Наставление по пожарной охране гражданской авиации (НПО ГА-85)			

Таблиця 1 (Продовження)

1	2	3	4	5	6
16	Забезпечення утримання території, будівель, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів, під'їзних доріг та проходів до пожежних вододжерел, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння в чистоті.	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г. Наставление по пожарной охране гражданской авиации (НПО ГА-85) Правила пожежної безпеки в Україні			
17	Наявність позначень на входних дверях всіх будівель та приміщень виробничого, складського призначення і лабораторії, а також на межах зон на території складу ПММ визначених категорій щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки (за ОНТП 24-86), а також класу зони за ПУЕ	Правила пожежної безпеки в Україні			
18	Відповідність електрообладнання, електроприводів та кабелів за виконанням та ступеням захисту класу зони за ПУЕ.	Правила пожежної безпеки в Україні Инструкция МГА №19/И от 28.03.84 г. Инструкция МГА №20/И от 28.03.84 г.			
19	Наявність, укомплектованість об'єктів та споруд та справність засобів пожежогасіння	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86); Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г. Наставление по пожарной охране гражданской авиации (НПО ГА-85)			

Таблиця 1(Закінчення)

1	2	3	4	5	6
20	Наявність плану навчання та підвищення кваліфікації персоналу, своєчасність проходження навчання	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86); Наказ Державіаслужби від 14.06.06 №416			

Таблиця 2(Початок)

Приймання авіаПММ із залізничних цистерн

№ п/п	Процедури, які підлягають перевірці	Нормативний документ	Відмітка про відповідність		Наявність еквіваленту
			Відповідає	Не відповідає	
1	2	3	4	5	6
1	Справність залізничної естакади та її технологічного обладнання	Инструкция МГА от 28.03.84 № 20/И Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			
2	Наявність повіреного метрштоку	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
3	Наявність ареометра (з клеймом заводу - виготовлювача або ЦСМ)	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
4	Наявність водочутливої пасти.	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
5	Наявність справного пробовідбірника	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
6	Наявність підготовленого посуду для відбору проб	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			

Таблиця 2(Закінчення)

1	2	3	4	5	6
7	Наявність шафи (сейфа) для зберігання арбітражної проби.	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
8	Наявність фільтру попереднього очищення на лінії зливу авіаПММ	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			

Таблиця 3

Насосна станція

№ п/п	Процедури, які підлягають перевірці	Нормативний документ	Відмітка про відповідність		Наявність еквіваленту
			Відповідає	Не відповідає	
1	Наявність в приміщенні насосної станції:- схеми об'язування насосів і з'єднань з трубопроводами і резервуарами з вказівкою номерів засувки, насосів та резервуарів;- схеми електричної частини насосної;- інструкції з експлуатації агрегатів і таблиці управління засувками;- інструкцій з охорони праці і пожежної безпеки	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
2	Наявність насосів і трубопроводів під окремими видами авіаПММ.	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
3	Наявність і справність вентиляції, відповідність вентиляційного обладнання за виконанням класу зон за ПУЕ і категорії щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки	Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			

Таблиця 4(Початок)

Резервуарний парк

№ п/п	Процедури, які підлягають перевірці	Нормативний документ	Відмітка про відповідність		Наявність еквіваленту
			Відповідає	Не відповідає	
1	2	3	4	5	6
1	Наявність градувальних таблиць на резервуари, трубопроводи	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
2	Наявність графіку зачистки резервуарів, ПЗ, АПЦ, ОЗ, ємностей ПВК рідин і т. п.	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
3	Наявність акта щорічної перевірки базових висот резервуарів	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
4	Наявність зливного крана у витратних резервуарах.	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
5	Наявність трафарету (бирки) на авіаПММ, що зберігаються в резервуарі	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
6	Наявність на кришці вимірного люка нанесеною фарбою базової висоти	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
7	Забезпечення герметичності резервуарів зберігання авіаПММ.	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г.			
8	Наявність і справність відповідного необхідного обладнання резервуарів	Інструкція МГА № 20/И от 28.03.84г. (Приложения 2; 3)			

Таблиця 4(Продовження)

1	2	3	4	5	6
9	Фарбування зовнішньої поверхні резервуару та маркування	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
10	Наявність внутрішнього протикорозійного покриття резервуарів	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
11	Наявність верхнього забору палива з вертикальних витратних резервуарів	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
12	Наявність об'єднаної і донної проб авіаПММ з витратних резервуарів	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			
13	Перевірка водочутливою пастою відсутності води у витратних резервуарах авіаПММ.	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
14	Наявність акта зачистки кожного резервуару з авіаПММ	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			
15	Наявність справного обвалування резервуарів зберігання авіаПММ.	Инструкция МГА №20/И от 28.03.84г. Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г..			
16	Наявність двотрубного обв'язування резервуарів (на прийом і видачу авіаПММ).	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г.			

Таблиця 4(Закінчення)

1	2	3	4	5	6
17	Наявність приєднання резервуарів до заземлювача за допомогою не менш двох заземлюючих провідників у взаємно протилежних точках	Инструкция МГА №20/И от 28.03.84г. Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			
18	Відсутність випадків зберігання різних сортів авіаПММ в резервуарах, розташованих в одному обвалуванні.	Наказ Державіаслужби від 14.06.06 № 416			

Таблиця 5

Трубопроводи

№ п/п	Процедури, які підлягають перевірці	Нормативний документ	Відмітка про відповідність		Наявність еквіваленту
			Відповідає	Не відповідає	
1	Наявність на всі трубопроводи технологічних схем, градуювальних таблиць і інструкцій по їх експлуатації з урахуванням місцевих умов	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Приказ МГА № 46 от 12.03.85г.			
2	Перевірка стану засипки трубопроводу і відсутності слідів ПММ в ґрунті.	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Приказ МГА № 46 от 12.03.85г.			
3	Перевірка стану ізоляції підземного трубопроводу.	Наставление по службе ГСМ в ГА (НГСМ ГА-86) Приказ МГА № 46 от 12.03.85г.			
4	Наявність і справність заземлення трубопроводів	Инструкция МГА № 20/И от 28.03.84г. Инструкция МГА № 19/И от 28.03.84 г.			

4.2. Опрацювання результатів сертифікаційного обстеження

За результатами сертифікаційної перевірки оформлюються:

- звіт інспекторів згідно з форматом перевірки;
- перелік невідповідностей, які унеможливають подальшу роботу організації (служби) ПММ і які необхідно усунути негайно;
- перелік невідповідностей, які не перешкоджатимуть подальшій роботі організації (служби) ПММ і на які необхідно скласти план-графік заходів щодо усунення невідповідностей.

Організація (служба) ПММ зобов'язана терміново усунути невідповідності, які заперечують подальшій роботі та надати до Державіаадміністрації звіт про їх усунення з підтверджуючими документами.

У випадку виявлення відхилень від нормативних вимог, які не тягнуть за собою порушень в забезпеченні БП і АБ, організації (служби) ПММ пропонується розробити План заходів з усунення недоліків і надати його до Державіаадміністрації.

Виконання Плану заходів з усунення виявлених невідповідностей контролюється Державіаадміністрацією із залученням фахівців УкрвіаПММ.

Процедура сертифікаційного обстеження повинна відповідати вимогам цих інструктивних матеріалів. Матеріали перевірки зберігаються в УССА протягом 3 років.

Позапланове сертифікаційне обстеження проводиться за спеціальним наказом Державіаадміністрації у випадку:

- одержання інформації про невиконання вимог забезпечення БП, АБ, ПБ, ОП;
- одержання інформації про зниження вимог до професійної підготовки авіаційного персоналу, порушення сертифікаційних вимог;
- одержання інформації про невиконання вимог спеціальних положень з експлуатації аеропорту;
- одержання інформації про невиконання договірних зобов'язань.

При сертифікаційному обстеженні можуть використовуватися результати інших інспекційних перевірок, проведених Державіаадміністрацією.

В процесі сертифікаційного обстеження перевіряється дотримання сертифікаційних вимог до забезпечення БП, АБ, ПБ, ОП, ЕБ, системи якості, системи управління якістю. Копії Акта сертифікаційного обстеження надаються керівництву організації (служби) ПММ.

Для сертифікації організацій (служб) ПММ залучаються інспекторські органи – відповідні підрозділи за напрямками діяльності Державіаадміністрації та УкрвіаПММ.

Вимоги до спеціалістів інспекторських органів. Для ефективного виконання своїх обов'язків інспекторські органи повинні бути укомплектовані підготовленим персоналом. Персонал інспекторських органів повинен мати вищу освіту за фахом і відповідну кваліфікацію.

Спеціалісти інспекторських органів повинні одержати кваліфікаційну підготовку на відповідних курсах.

4.3. Проект керівництва з сертифікації паливо-заправних комплексів

Сертифікацію аеропорту у Системі сертифікації на повітряному транспорті України (далі – Система) проводить Орган із сертифікації аеропортів (ОСА), що акредитований в Системі у встановленому порядку. Під час сертифікації аеропорту у Системі проводиться перевірка відповідності встановленим вимогам кожної служби аеропорту і її персоналу окремо (аеропортових служб налічується близько 30). Після позитивного висновку ОСА по кожній службі аеропорт отримує загальний сертифікат.

Розглянемо технологію проведення сертифікації обладнання аеропортів і авіаційного персоналу на прикладі сертифікації служби ПММ.

4.3.1. Послідовність сертифікації паливо-заправних комплексів

В основу обов'язкових вимог щодо служби ПММ покладена оцінка з

шести базових об'єктів (блоків):

- офіційний статус служби ПММ;
- забезпеченість будівлями та спорудами;
- забезпеченість всіма необхідними засобами;
- укомплектованість кваліфікованим авіаційним персоналом;
- відповідність технології робіт і наявність відповідної нормативної та доказової документації;
- метрологічне забезпечення і забезпечення пожежної, виробничої та екологічної безпеки.

Порядок проведення сертифікації працівників служби ПММ у Системі передбачає:

- попередню оцінку заявки та прийняття рішення щодо неї;
- розгляд доказової документації;
- обстеження (атестацію) служби ПММ;
- аналіз здобутих результатів обстеження із сертифікації і прийняття рішення щодо можливості видачі Сертифіката відповідності;
- оформлення, реєстрацію та видачу Сертифіката відповідності;
- технічний нагляд за сертифікованими служби ПММ;
- інформацію про результати робіт із сертифікації служби ПММ.

Роботи із сертифікації проводяться на договірних засадах. Заявник оплачує всі витрати, пов'язані з підготовкою та проведенням сертифікації служби ПММ, включаючи подальший технічний нагляд, та забезпечує умови для проведення цих робіт.

Подання заявки на сертифікацію

Підготовка доказової документації покладається на Заявника. У разі необхідності Заявник має право залучати на договірній основі відповідні науково-дослідні інститути, окремих експертів та спеціалістів для здобуття необхідної науково-методичної допомоги щодо розробки та оформлення доказової документації. Обсяг доказової документації має відповідати вимогам цих Правил.

У разі необхідності ОСА може здійснити попереднє ознайомлення з роботою служби ПММ, а також звернутися із запитом щодо додаткової інформації до Заявника по висвітленню окремих особливостей роботи служби, що містять:

- накопичений досвід та обсяг робіт (виконаних та запланованих) служби ПММ;

- перспективу розвитку служби ПММ або використання орендних будівель, споруд, технічних засобів та ін.

Розгляд Заявки та прийняття рішення щодо неї:

Заявку розглядає ОСА, який:

- здійснює вихідний контроль реквізитів Заявки та доданого до неї комплекту доказової документації;

- реєструє Заявку в журналі обліку і заводить окрему справу на сертифікацію служби ПММ, в якій надалі зберігається все листування і внутрішні документи ОСА стосовно служби ПММ

- уточнює перелік необхідної доказової документації та терміни її подання;

- узгоджує терміни проведення окремих видів робіт із сертифікації та їх вартість;

- визначає необхідний склад учасників сертифікації служби ПММ;

- готує і дає на підпис керівнику ОСА документи згідно з прийнятими формами для укладання договору із Заявником на проведення сертифікації служби ПММ;

- готує і дає на підпис керівнику ОСА рішення щодо поданої Заявки;

- надсилає або вручає Заявнику рішення за Заявкою.

Термін прийняття рішення щодо Заявки не повинен бути більше двох тижнів з дня її реєстрації.

Попередня оцінка Заявки здійснюється ОСА для виявлення недоліків, які у майбутньому можуть спричинити загрозу безпеці польотів ПС.

Оцінка Заявки містить попередню експертизу доказової документації,

загальне знайомство з процедурами, практикою і методами виконання технологічних операцій і робіт служби ПММ, поданих у документах Заявника, і відповідність їх діючим нормативним вимогам.

Позитивне рішення ОСА щодо Заявки є підставою для складання договору на проведення сертифікації служби ПММ та виконання наступних етапів сертифікації.

Аналіз доказової документації

Під час розгляду доказової документації перевіряється:

- забезпеченість необхідними нормативними документами технології наземного обслуговування ПС;
- наявність відповідних підрозділів (груп спеціалістів), що спроможні виконувати дані операції;
- наявність та достатність необхідних виробничих площ, приміщень і обладнання.

Необхідними умовами для видачі позитивного Висновку за доказовою документацією служби ПММ є:

- відповідність наявності і технічного стану власної або орендованої АНТ, сертифікованої в установленому порядку або прийнятою на оснащення в ЦА, діючому Табелю і Сертифікаційним вимогам щодо засобів механізації виробничих процесів у ЦА;
- наявність авіаційного персоналу, кваліфікація якого відповідає вимогам;
- відповідності міжнародним документам за угодами, підписаними Україною.

У разі позитивного Висновку за документацією ОСА в термін не пізніше 5-ти днів приймає рішення на проведення інспекційного обстеження служби ПММ.

Обстеження служби ПММ проводиться з метою встановлення відповідності фактичного стану вимогам документації, підтвердження можливості служби ПММ забезпечити наземне обслуговування ПС за всіма

оціночними характеристиками (напрямами діяльності), надання рекомендацій щодо періодичності та форм проведення технічного нагляду за сертифікованою службою ПММ.

Обстеження служби ПММ проводиться комісією, котру очолює аудитор з сертифікації аеропортів. Склад комісії експертів та програма її роботи затверджується керівником ОСА.

Обстеження виробництва у загальному випадку виконується в такій послідовності:

- проведення установчого засідання членів сертифікаційної комісії з керівним складом аеропорту, на яких відбувається представлення членів сертифікаційної комісії, роз'яснення завдань та порядку проведення обстеження;

- отримання від Заявника змін та доповнень доказової документації, підготовленої відповідно до зауважень, які відображені у Висновках;

- обстеження служби ПММ за всіма оціночними характеристиками (напрямами) діяльності відповідно до програми обстеження, яка рекомендована у Висновках щодо документації та визначена розпорядженням ОСА;

- оформлення звіту експертів та формування проекту Протоколу обстеження служби ПММ;

- проведення заключного засідання членів комісії за результатами обстеження, обговорення та підписання Протоколу.

Програма обстеження служби ПММ спрямована на оцінку характеристик (напрямоків діяльності) служби ПММ, які містять:

а) організацію та управління виробництвом:

- організаційно-виробничу структуру, наявність затвердженої Генеральним директором підприємства ЦА структури управління служби ПММ, що охоплює всі напрямки діяльності комплексу і його спеціалістів, виробничо-диспетчерське, економічне та інше забезпечення;

- загальні дані щодо керівного складу та спеціалістів служби ПММ їх

відповідність вимогам щодо авіаційного персоналу, укомплектованість штатного розпису, рівень кваліфікації спеціалістів, котрі займають керівні посади;

- наявність затвердженого Положення про службу ПММ, повноту відображення у ньому завдань та функцій, наявність посадових інструкцій спеціалістів, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням безпеки польотів;

- розподіл обов'язків, повноважень та відповідальності між посадовими особами, котрі займають керівні посади, відсутність дублювання обов'язків;

- наявність схеми взаємодії служби ПММ з іншими службами аеропорту щодо забезпечення безпеки польотів ПС і авіаційної безпеки.

б) інформаційно-нормативне забезпечення:

- забезпеченість (за номенклатурою та кількістю) керівною, інформаційною та нормативно-технічною документацією;

- порядок ведення, використання і зберігання вищевказаної документації;

- методи та засоби збирання, накопичення, обробки, аналізу і передачі інформації;

- порядок вивчення документації персоналом служби ПММ.

в) забезпеченість персоналом:

- наявність затвердженого переліку посад спеціалістів, інженерно-технічного персоналу і робітників (далі – ІТП), котрі підлягають атестації та сертифікації;

- дотримання порядку допуску ІТП до виробничих процесів, які впливають на безпеку польотів і авіаційну безпеку; навчання; стажування;

- розрахунки потрібної кількості ІТП та укомплектованість служби ПММ атестованими спеціалістами.

г) забезпечення підготовки, перепідготовки, технічного навчання, перенавчання, у тому числі:

- у навчальних закладах (на підставі договорів або разових Заявок);

- власними силами.

В останньому випадку додатково перевіряється відповідність встановленим вимогам програм підготовки (навчання), оснащення навчальної бази (технічних класів), кваліфікації викладацького складу.

Вибірково (на вимогу інспекційної групи) може перевірятися:

- відповідність спеціалізації та кваліфікації спеціалістів виконуваним роботам;

- зберігання у ІТП необхідного рівня знань та вмінь;

- кваліфікація не сертифікованого ІТП, який бере участь у процесах, що впливають на безпеку польотів;

- наявність планів підготовки, перенавчання та підвищення кваліфікації ІТП, контроль за його реалізацією;

- наявність навчальної бази або договорів з навчальними закладами ЦА.

д) виробничі підрозділи служби ПММ:

- забезпеченість будівлями та спорудами основного виробничого та допоміжного призначення (наявність, стан і функціональна спроможність); їх утримання, забезпеченість обладнанням, системами енергозабезпечення, зв'язку і т.п.;

- наявність та утримання виробничих підрозділів, достатність площ розміщення, оснащення системами енергозбереження та ін., відповідність вимог технологіям виконання робіт; дотримання вимог відповідних документів з пожежної, технологічної та екологічної безпеки, шумів, освітлення і т.п.)

- забезпеченість виробничих підрозділів обладнанням; відповідність обладнання щодо вимог експлуатаційної та ремонтної документації, закріплення обладнання за підрозділами (конкретними спеціалістами), утримання обладнання;

- забезпеченість (щодо площ і технічного оснащення) службових і побутових приміщень (робочі кабінети, кімнати відпочинку, роздягальні та ін.), дотримання вимог нормативних документів.

є) виробничі процеси за видами робіт.

ж) система контролю якості:

- наявність Положення з системи контролю якості;
- забезпеченість експлуатаційно-технічною документацією;
- ведення документації з обліку контролю якості, проведення аналізу якості виконаних робіт.

з) фінансове забезпечення служби ПММ.

За результатами обстеження служби ПММ сертифікаційна комісія оформлює протягом місяця Протокол у двох примірниках, в якому наводяться обґрунтовані висновки і, в разі потреби, рекомендації щодо усунення виявлених недоліків.

Оформлення, реєстрація та видача Сертифіката відповідності проводиться ОСА на підставі позитивного Протоколу обстеження та висновків за доказовою документацією.

Сертифікат відповідності оформлюється на бланку згідно з ДСТУ 3498 – 96.

ОСА реєструє Сертифікат відповідності в Реєстрі Системи згідно з ДСТУ 3415 – 96 та видає Заявнику оригінал.

Не пізніше ніж за три місяці до закінчення дії Сертифіката відповідності Заявник подає заявку до ОСА для отримання Сертифіката на наступний період.

ОСА визначає необхідний обсяг робіт за заявкою з урахуванням результатів технічного нагляду.

Здійснення технічного нагляду за сертифікованою службою ПММ є невід'ємною частиною робіт з сертифікації і проводиться протягом терміну дії Сертифікату відповідності за програмою технічного нагляду, яка затверджується керівником ОСА.

Технічний нагляд за сертифікованою службою ПММ організує, координує і проводить ОСА відповідно до вимог ДСТУ 3413 – 96.

Вимоги до елементів виробництва та системи якості, які входять до складу програми технічного нагляду за службою ПММ, ОСА встановлює з

урахуванням вимог ДСТУ ISO 9002 – 95.

Результати технічного нагляду за сертифікованою службою ПММ оформлюються відповідним Актом, за яким ОСА приймає відповідне рішення залежно від висновків нагляду.

Акт технічного нагляду зберігається до закінчення терміну дії Сертифіката відповідності.

ОСА за результатами технічного нагляду може припинити або зупинити дію Сертифіката відповідності у випадках передбачених ДСТУ 3413 – 96.

ОСА може прийняти рішення щодо проведення додаткового обстеження на підставі інформації про стан функціонування сертифікованої служби ПММ, отриманої від авіакомпаній або органів контролю.

Конфіденційність. ОСА та організації, які діють за його дорученням мають забезпечувати конфіденційність інформації, що становить комерційну або професійну таємницю.

Розгляд спірних питань. Якщо Заявник має бажання оскаржити рішення щодо відмови йому у видачі Сертифіката відповідності чи припинення або зупинення дії Сертифіката, він має подати (письмово) заяву до ОСА не пізніше одного місяця після отримання повідомлення про прийняте рішення. Подання заяви не зупиняє дії прийнятого рішення.

Заява розглядається ОСА в місячний термін із дня її надходження.

Рішення надсилається Заявнику протягом п'яти днів після проведення засідання з розгляду заяви.

У разі незгоди з рішенням ОСА Заявник має право звернутися до Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації протягом десяти днів з дня одержання рішення.

4.3.2. Необхідна кваліфікація працівників паливо-заправних комплексів

Штатний розпис служби ПММ повинен включати перелік посад спеціалістів, технічного персоналу і робітників служби ПММ, які підлягають

атестації. Штатний розпис служби ПММ повинен складатись на основі розрахунків виробничої програми служби ПММ, щорічно коригуватись відповідно до зміни обсягів виконуваних в службі ПММ робіт і затверджуватись керівником аеропорту.

Чисельність робітників служби ПММ повинна встановлюватись відповідно діючих Нормативів чисельності робітників служби ПММ аеропортів.

Перелік керівних та інженерно-технічних посад служби ПММ повинен відповідати затвердженій структурі служби ПММ.

Відповідно до статусу аеропорту, штатний розпис служби має такий вигляд (Рис.3).

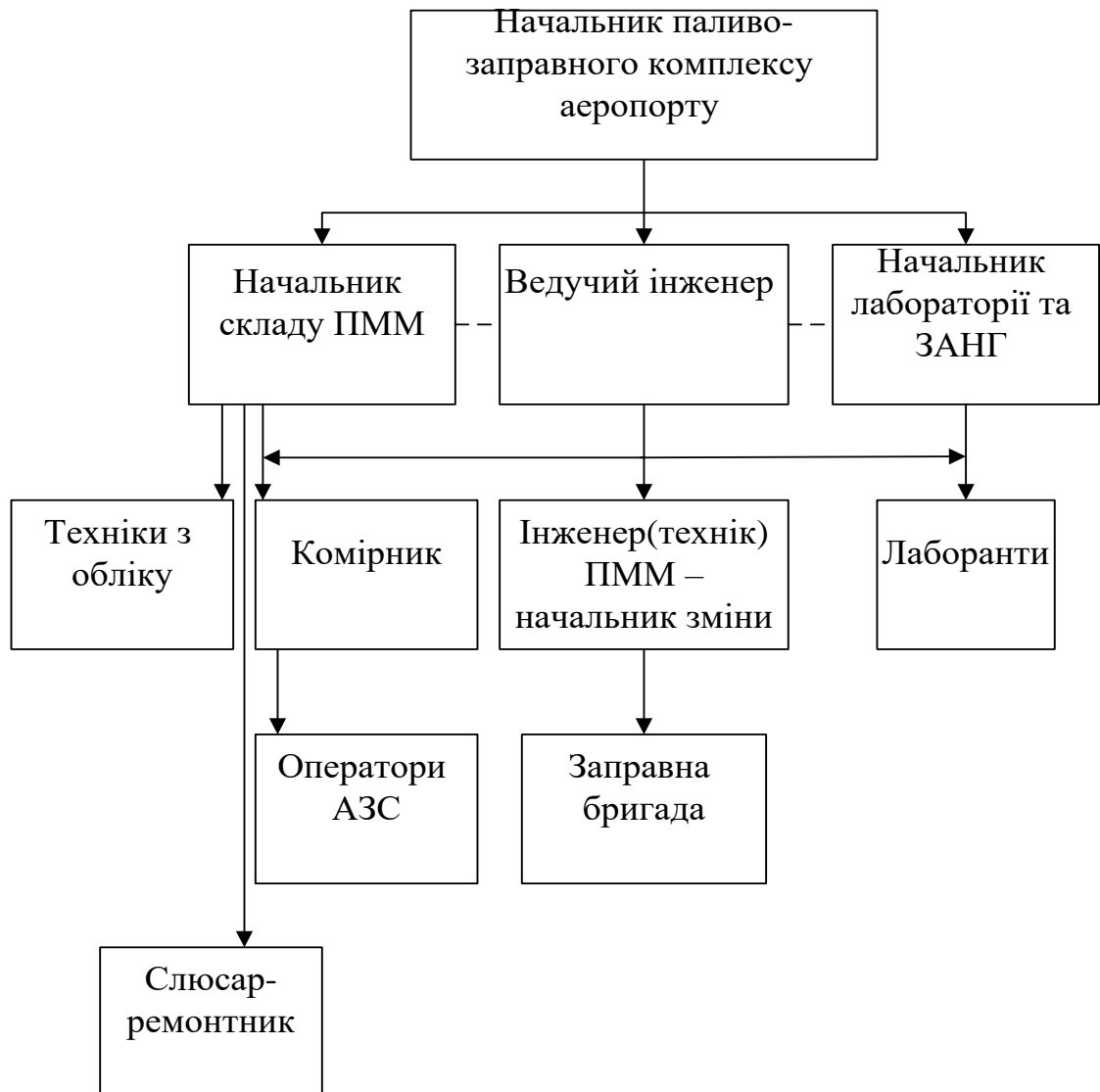

Рис.4. Організаційна структура паливо-заправного комплексу аеропорту

Приклад вимог до кваліфікації працівників паливо-заправних комплексів відповідності до штатного розпису

Штатний розпис ПЗК	Вимоги до кваліфікації працівників паливо-заправних комплексів
Начальник паливо-заправного комплексу	повна вища освіта за відповідною авіаційно-технічною спеціальністю та кваліфікація спеціаліста, досвід роботи на керівних посадах в системі цивільної авіації не менше 5 років, організаторські здібності, спеціальна підготовка із забезпечення безпеки польотів, бути досконало обізнаним з керівними та нормативними документами з ЦА (Повітряним Кодексом України, Настановою по службі ПММ, Керівництвом з організації роботи технічних підрозділів служби ПММ аеропортів ЦА), Положенням про службу ПММ, , порядок планування виробничої діяльності служби, правила охорони праці, пожежної безпеки, охорони навколишнього середовища.
Ведучий інженер	повна вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності та досвід роботи на інженерно-технічних посадах у системі цивільної авіації не менше 3-х років, знати вимоги чинного законодавства України про працю, Настанову по службі ПММ, Положення про службу ПММ, Правила охорони праці, Технологію взаємодії служб, що забезпечують польоти, Експлуатаційні вимоги до всього обладнання, досконало знати будову та правила експлуатації служби ПММ, порядок організації та планування роботи ЦЗС.
Начальник складу ПММ	повна вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності та досвід роботи на інженерно-технічних посадах у системі цивільної авіації не менше 3-х років, знати вимоги чинного законодавства України про працю, Настанову по службі ПММ, Положення про службу ПММ, Правила охорони праці, Технологію взаємодії служб, що забезпечують польоти, Експлуатаційні вимоги до всього обладнання, досконало знати будову та правила експлуатації служби ПММ, порядок організації та планування роботи зміни.
Комірник	вища або середньо-технічна освіта, знання Настанови по службі ПММ, знати особливості і технічні характеристик сучасного технологічного обладнання, сучасних зразків заправного обладнання аеропортів вітчизняного та закордонного виробництва, організацію поточного та перспективного планування технічного розвитку служби ПММ та порядок про наявність та технічний стан обладнання служби ПММ.

Таблиця 6(Продовження)

Штатний розпис служби ПММ	Вимоги до кваліфікації працівників паливо-заправних комплексів
Начальник лабораторії та ЗАНГ	повна вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності та досвід роботи на інженерно-технічних посадах служби ПММ не менше 3-х років. Інженер повинен знати вимоги чинного законодавства про працю, Настанову по службі ПММ, Керівництво з організації роботи технічних підрозділів служби ПММ аеропортів ЦА, нормативні документи про звітність служби ПММ, знати особливості і технічні характеристик сучасного технологічного обладнання, сучасних зразків заправного обладнання аеропортів вітчизняного та закордонного виробництва, організацію поточного та перспективного планування технічного розвитку служби ПММ та порядок про наявність та технічний стан обладнання служби ПММ.
Інженер ПММ – начальник зміни	повна вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності та досвід роботи на інженерно-технічних посадах служби ПММ не менше 3-х років. Інженер повинен знати вимоги чинного законодавства про працю, Настанову по службі ПММ, Керівництво з організації роботи технічних підрозділів служби ПММ аеропортів ЦА, нормативні документи про звітність служби ПММ, знати особливості і технічні характеристик сучасного технологічного обладнання, сучасних зразків заправного обладнання аеропортів вітчизняного та закордонного виробництва, організацію поточного та перспективного планування технічного розвитку служби ПММ та порядок про наявність та технічний стан обладнання служби ПММ.
Технік з обліку	повна вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності та досвід роботи на інженерно-технічних посадах служби ПММ не менше 3-х років. Авіатехнік повинен знати вимоги чинного законодавства про працю, Настанову по службі ПММ, Керівництво з організації роботи технічних підрозділів служби ПММ аеропортів ЦА, нормативні документи про звітність служби ПММ, знати особливості і технічні характеристики сучасних зразків заправного обладнання аеропортів вітчизняного та закордонного виробництва, організацію поточного та перспективного планування технічного розвитку служби ПММ та порядок про наявність та технічний стан обладнання служби ПММ.

Таблиця 6(Закінчення)

Штатний розпис служби ПММ	Вимоги до кваліфікації працівників паливо-заправних комплексів
Слюсар-ремонтник	вища або середньо-технічна освіта, знання Настанови по службі ПММ, Положення про профілактичне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту, Правила технічної експлуатації рухомого складу автомобільного транспорту, Технологічні карти технічного обслуговування спецмашин, Правила охорони праці, досконале знання особливості будови та ремонту спецмашин, їх агрегатів та ремонтного обладнання, порядок організації та контролю ремонтних робіт, технологічну та контрольну-звітну документацію.
Член заправної бригади	вища освіта за відповідною авіаційно-технічною спеціальністю знання нормативних документів, що регламентують роботу служби ПММ, будови та правил експлуатації та обслуговування спецмашин і технологічного обладнання служби ПММ, мати навички організації технічної підготовки виробництва служби ПММ та контролю за фактичним станом спецмашин та механізмів.
Лаборант	вища освіта з авіаційно-технічної спеціальності, знання вимог чинного законодавства про працю, Настанов по службі ПММ

Всі працівники паливо-заправних комплексів, які передбачені штатним розписом, повинні мати посадові інструкції.

Посадові інструкції повинні бути складені за стандартною формою, визначати функціональне призначення конкретної посадової особи, містити в собі загальні положення, кваліфікаційні вимоги, повний перелік обов'язків, права та відповідальність такої особи.

Посадові інструкції працівників служби ПММ повинні бути розроблені для конкретних умов підприємства ЦА, підписані начальником служби ПММ, узгоджені з юридичним відділом аеропорту та затверджені головним інженером підприємства.

Система навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації персоналу паливо-заправних комплексів повинна мати за мету постійне

підвищення теоретичних знань та практичних навичок у особового складу служби ПММ для забезпечення чіткого та якісного виконання своїх функціональних обов'язків.

Навчальна робота в паливо-заправних комплексів повинна плануватись на 5-ти річний термін для керівного та інженерно-технічного складу та на поточний рік для інших службовців.

В паливо-заправних комплексів повинен бути налагоджений облік проведення навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації особового складу з веденням і зберіганням відповідної документації.

Перенавчання та підвищення кваліфікації керівного та інженерно-технічного складу служби ПММ повинно проводитись шляхом участі в конференціях та семінарах, які організуються Укрaviaцією, або Асоціацією аеропортів України, або навчання в інституті післядипломної освіти при Національному авіаційному університеті чи інших вищих навчальних закладах, на спеціальних заняттях. Всі форми перенавчання та підвищення кваліфікації повинні реєструватись в особових справах працівників служби ПММ.

Для оцінки рівня теоретичних знань та практичних навичок персоналу паливо-заправних комплексів повинні бути розроблені (за участю відділу управління персоналом аеропорту) процедури атестації та періодичної переатестації інженерно-технічних робітників.

Атестація (переатестація) керівного та інженерно-технічного складу служби ПММ повинна проводитись у встановлений термін, відповідно до розробленого відділом управління персоналом аеропорту планом та інструкцією по порядку проведення атестації.

Інші робітники повинні проходити початкове навчання та стажування при прийомі на роботу, сезонні навчання під час підготовки до ВЛП та ОЗП та, при необхідності, навчання цільового призначення, наприклад, для вивчення будови, правил експлуатації обладнання.

Для забезпечення навчального процесу в паливо-заправних

комплексах повинні бути розроблені та затверджені навчальні плани та програми по всім видам навчання та категоріям слухачів.

Заняття з спеціалістами служби ПММ при необхідності, проводяться фахівцями спеціальних навчальних закладів або представниками закордонних компаній-виробників аеродромної наземної техніки.

Після проведення теоретичних занять обов'язково повинна проводитись перевірка знань шляхом складання заліків (іспитів) перед затвердженою керівництвом аеропорту комісією, а результати заліків (іспитів) повинні відображатись в протоколах комісії.

Допуск до роботи, спеціалістів служби ПММ повинен відбуватись лише за умови проходження теоретичного навчання, практичного стажування та успішного складання заліку (іспиту) і оформляється наказом Генерального директора аеропорту.

Для забезпечення навчального процесу в службі ПММ повинні бути обладнані навчальні класи та необхідні навчально-методичні посібники (плакати, схеми, стенди) та сучасні технічні засоби навчання.

РОЗДІЛ 5

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

5.1. Пально-мастильні матеріали та їх вплив на компоненти навколишнього природного середовища

Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до статті 16 Конституції України, якою визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Екологія як наука про взаємини людини з навколишнім середовищем у столітті науково-технічної революції здобуває все більш важливе значення. Навколишнє середовище –земля , повітря, води рік, озер, морів, рослинний і тваринний світ — рівноважна система, у якій відбуваються складні взаємозалежні процеси обміну речовин і енергії. Бурхливий розвиток промисловості, транспорту і будівництва призвів до різкого забруднення незамінних компонентів навколишнього середовища — повітря, води і ґрунтів. При цьому відбувається виснаження прісноводних водойм і лісових ресурсів, зменшення чисельності багатьох тварин. Проблема охорони повітряного басейну, збереження фауни і флори — найбільш актуальна задача людства на найближчі роки.

Нафтопродукти – найрозповсюдженіші забрудники навколишнього середовища. Вплив нафти і нафтопродуктів на навколишнє середовище пов'язаний в першу чергу з токсичністю вуглеводнів і домішок як у рідкому, так і у пароподібному станах. Крім того, токсичністю володіють і деякі продукти згоряння нафтових палив. До екологічних аспектів хімотології варто віднести і пожежну небезпеку, що виникає в процесах транспортування і застосування нафтопродуктів. Пожежі, що утворюються внаслідок

запалення нафтопродуктів, часто призводять до знищення рослинного світу, припиненню життєдіяльності у верхніх шарах ґрунту і порушенню екологічної рівноваги в навколишньому середовищі.

Щоб значною мірою знизити прояв шкідливих і небезпечних властивостей нафтопродуктів, важливо знати особливості їхнього застосування і необхідні заходи безпеки. Дотримання запобіжних заходів при роботі з нафтопродуктами дозволяє забезпечити повну безпеку обслуговуючого персоналу й уникнути їхнього шкідливого впливу на навколишнє середовище.

При зберіганні ПММ у закритих посудинах виникають втрати внаслідок їхнього “дихання”, витікань ПММ через нещільності, втрати випарів при вимірюванні рівню, відбиранні проб, при зливанні – через “великі дихання” приймального резервуара, залишків випарів нафтопродукту у тарі, яка звільняється (цистерні), залишків незлитого нафтопродукту у залізничних цистернах, при зачищеннях, різних витікань та розливі ПММ тощо.

Втрати нафтопродуктів можуть бути:

- кількісними – від витікання і розливу;
- якісно-кількісними (кількісні втрати з одночасним погіршенням якості нафтопродукту, що залишається) – від випарювання;
- якісними (погіршення якості при незмінній кількості нафтопродукту) - при неприпустимому змішуванні.

Для успішного проведення необхідних заходів щодо запобігання втратам ПММ необхідно точно знати причини їх виникнення.

Кількісні втрати нафтопродуктів виникають внаслідок незадовільного технічного стану складів ПММ, а також внаслідок недбалості персоналу.

Основні причини втрат ПММ від утікань і розливу: несправний стан дна і корпусів сталевих резервуарів, що призводить до протікання і потіння швів, а також несправність резервуарного устаткування (хлопавок, підйомних труб, сифонних кранів, засувок, водовипускних клапанів і т.ін.);

невміле видалення підтоварної води з резервуарів; несправність технологічних трубопроводів і трубопровідної арматури насосних установок; неправильний підігрів нафтопродукту, що супроводжується викиданням частини його; аварії з резервуарами, трубопроводами та іншим пристроями складів ПММ.

Якісні втрати виникають внаслідок змішування, при недбалому або неправильному виконанні операцій з приймання, зберігання і відпускання нафтопродуктів, коли змішуються різні сорти ПММ або забруднюються механічними домішками.

Кількісно-якісні втрати виникають при випарюванні. Величина втрат залежить від таких факторів, як кліматичні умови, температурний режим сховища, конструкція і устаткування посудин, наявність і відсутність уловлюваних газозбірних обв'язок, співвідношення розмірів та ступеня заповнення резервуарів, властивості нафтопродукту, який зберігається, допустимий тиск у газовому просторі, колір і якість забарвлення резервуарів тощо.

Основна частка втрат (60-80%) при транспортуванні і зберіганні припадає на резервуари. У резервуарних парках відбуваються втрати від випаровування (до 75% від усіх втрат), витікання, змішування і аварій.

Токсичність рідких ПММ та їх пари, попередження отруєння нафтопродуктами

Токсичністю(чи отруйністю) називають здатність нафтопродуктів викликати порушення життєдіяльності живих організмів.

Пара нафтопродуктів найчастіше потрапляє в організм людини через органи дихання з повітрям. Цей шлях отруєння нафтопродуктами найбільш небезпечний, тому що пара легко проходить через альвеоли легень і всмоктується в кров. При цьому вона відразу потрапляє у коло кровообігу, минаючи печінку, що відіграє важливу роль у затримці і знешкодженні токсичних речовин. Через шлунково-кишковий тракт нафтопродукти можуть потрапити в організм людини з їжею, чи водою в результаті випадкового

прийому усередину.

Нафтопродукти можуть легко проникати в організм і через неушкоджену шкіру. Вуглеводні розчиняються в жирах і жироподібних речовинах, що покривають шкіру. Особливо легко проникають через шкіру палива й олії під тиском при підвищених температурах. На слизуваті оболонки і на очі нафтопродукти роблять дратівну дію як у рідкому, так і в пароподібному стані.

Токсичність нафтопродуктів обумовлюється їх хімічним і фракційним складом. Алкани діють на нервову систему як наркотики, токсичність ізоалканів нижче, ніж вуглеводнів нормальної будівлі Циклани більш токсичні, ніж алифатичні вуглеводні. Наявність подвійних зв'язків збільшує токсичність вуглеводнів. Токсичність суміші вуглеводнів вище токсичності окремих її компонентів Присутність сіроорганічних і кисневовмісних з'єднань підсилює токсичність нафтопродуктів.

Пара гасу і дизельного палива сильніше дратує слизувату оболонку й очі і більш отруйна, ніж пара бензину. Однак випаровуваність гасу і дизельного палива значно нижче випаровуваності бензину, тому можливість отруєння їхньою парою при звичайних умовах застосування мала. Більш важкі нафтопродукти, такі, як олії і мазути, мають ще менше значення тиску насиченої пари, тому отруєння їх парою – явище надзвичайно рідкісне. Однак випадкове вдихання масляного тумана чи великої кількості пари при зачищенні ємності від залишків мазутів без захисних засобів можуть привести до отруєнь.

Ступінь і характер ураження людини випарами нафтопродуктів обумовлені концентрацією пари у повітрі, тривалістю перебування в загазованій атмосфері, температурою навколишнього середовища, фізичним станом і фізіологічними особливостями даного організму. Проте, для попередження забруднення навколишнього середовища і для безпеки людини встановлені єдині гранично припустимі концентрації. Допустимою вважається така концентрація тієї чи іншої речовини, що не робить на

людину прямої або непрямой шкідливої і неприємної дії, не знижує його працездатності, не відбивається на самопочутті і настрої, а також не впливає на рослинність, клімат місцевості, прозорість атмосфери і побутові умови населення.

Таблиця 7

Гранично припустимі і небезпечні концентрації деяких речовин у повітрі.

продукт	ПДК в атмосферному повітрі населених місць, кг/м ³		Концентрації, припустимі для короткочасного перебування		Концентрації, небезпечні для життя	
	Максимальна разова	середньодобова	Концентрація кг/м ³	Час, хв	Концентрація кг/м ³	Час, хв
Палива нафтові з перевагою алканів і цикланів	5,0	1,5	1000-2000	40	35000-40000	10
Те ж, з перевагою алкенів та аренів чи з підвищеним змістом з'єднань сірки	-	-	500-1000	40	20000-30000	10
Бензол	1,5	0,8	500	30	4000	10
Толуол	0,6	0,6	1000	30	10000	10
Метанол	1,0	0,5	1000	40	6000	15
Етанол	5,0	5,0	5000	60	20000	20

Потрапляння нафтопродуктів у водне середовище супроводжується утворенням дуже тонких (товщиною від мікронів до часток мікронів) плівок, що тривалий час тримаються на поверхні води, негативно впливаючи на

кисневий режим водойми. Нафтова плівка під впливом вітрів прибивається до берегів, забруднюючи прибережну рослинність. Припустиму концентрацію нафтопродуктів у воді визначають по органолептичному показнику шкідливості. Так, бензин і гас не роблять впливу на запах води при змісті до 0,1 мг/л, а мазут і до 0,3 мг/л. У воді водойм рибогосподарського значення нафтопродукти можуть бути присутніми у розчиненому і емульгованому станах у кількості, що не перевищує 0,05 мг/л.

5.2. Заходи щодо запобігання негативному впливу пально-мастильних матеріалів

Втрати ПММ від малого і великого “дихання” можна скоротити використанням теплового захисту резервуарів, спеціальної конструкції посудин, газової обв’язки та правильної організації технологічних операцій.

Тепловий захист зменшує коливання температур газового простору резервуарів і поверхневого шару нафтопродукту. Цього можна досягти пофарбуванням кришок і бічних стінок резервуарів фарбою, що відбиває промені, використанням теплової ізоляції, яка безпосередньо накладається на кришку і корпус резервуара, водяним зрошенням резервуара, застосуванням залізобетонних резервуарів.

Найпростішим і найдоступнішим способом запобігання з втратам від малого “дихання”, що не потребує великих капітальних вкладень і може застосовуватися в будь-яких умовах, є фарбування резервуарів у світлі кольори. З підвищенням здатності резервуара відбивати промені, коливання температури газового простору і поверхневого шару нафтопродукту зменшуються. Наприклад, бензин, що зберігався в однакових умовах в наземних резервуарах, нагрівався при іспитах, залежно від кольору пофарбування, таким чином: при фарбуванні в алюмінієвий колір – до температури 11,5°C, у сірий – 14,6°C, суриковий – 16°C, в зелений – 22°C, і в чорний – 30°C. Дані про відбивну здатність поверхні резервуарів, пофарбованих в різні кольори (у відсотках):

Дзеркальний – 100,0
Білий – 90,0
Світло-кремовий – 88,5
Світло-рожевий – 86,5
Голубий – 85,0
Світло-зелений – 78,5
Алюмінієвий (новий) – 67,0
Світло-сірий – 57,0
Сірий – 47,0
Нефарбований – 10,0
Чорний – 0,0

Білий колір має найкращу відбивну здатність і зберігається 3-4 роки, алюмінієвий - 1,5-2 роки. Фарбування в білий колір вважається найбільш економічним.

Втрати при малому “диханні” при пофарбуванні в білий колір зменшуються, порівняно з втратами при пофарбуванні в алюмінієвий або чорний кольори, досить суттєво.

Для резервуарів з плаваючими кришками і понтонами вибір кольору пофарбування не має суттєвого значення, бо добові коливання температури практично не впливають на втрати. Фарба для них підбирається з урахуванням терміну служби, економічності

Резервуари, що працюють при підвищеному тиску або ввімкнені в газорівнювальну систему, доцільно фарбувати білим або алюмінієвим кольорами (з метою зменшення надлишкового тиску і об’єму газозбірника).

Теплова ізоляція кришок і корпусів резервуарів має виконуватись з легких матеріалів, які не дають додаткових навантажень (скляна вата, пінобетон, піноскло). Втрати від малого “дихання” внаслідок стабільності температури у резервуарі знижуються, але від великого “дихання” ці втрати збільшуються.

Екранування резервуарів здійснюється висадженням поблизу від них дерев листяних порід або встановленням рухомих чи стаціонарних екранів на відстані 0,1-0,5 м від корпусу та покриття резервуарів.

Екранування знижує втрати в 2-3 рази і є найбільш ефективним у південних зонах.

Зрошення резервуарів проводиться через спеціальні розпилювачі. Водяний екран на 20-30% знижує втрати від малого “дихання” і дає максимальний ефект у спекотних кліматичних поясах.

При зрошенні необхідно укріплювати фундамент і постійно контролювати стан пофарбування.

Зберігання нафтопродуктів у залізобетонних резервуарах призводить до зниження втрат від малого “дихання”. Так, у наземних залізобетонних резервуарах втрати зменшуються у 3-5, а у заглиблених – у 8-10 разів, порівняно з атмосферними резервуарами. Термін їх служби у 2-3 рази більший, ніж у наземних металевих резервуарів. Особливо ефективним є зберігання нафтопродуктів у заглиблених залізобетонних резервуарах.

Основні показники для вибору типу резервуарів за втратами нафтопродуктів – пружність пари нафтопродукту, атмосферні умови у районі розташування резервуарів, його оборотність. Наприклад, для гасів, масел, мазутів придатні існуючі вертикальні циліндричні резервуари, які розраховані на надлишковий тиск 20 мм вод. ст. Для нафти і бензинів вибір більш складний.

Ефективним є зберігання продуктів, легко випаровуваних нафтопродуктів, під тиском (надлишковий тиск у газовому просторі 0,2...0,3 кгс/см²).

У середній і північній смугах доцільним є зберігання легкозаймистих нафтопродуктів у краплеподібних резервуарах, оскільки вони менше здатні до обмерзання, накопичення снігу і т.ін.

Газова обв'язка резервуарів – один із способів зменшення втрат при зберіганні, який передбачає використання газоводів для з'єднання

резервуарів з нафтопродуктом. Газова обв'язка забезпечує циркуляцію пароповітряної суміші у замкнутому контурі, що знижує також втрати при прийманні і відпусканні ПММ.

Газову обв'язку резервуарів виготовляються з труб, діаметр яких повинен забезпечити проходження пароповітряної суміші при максимальному витіканні або затіканні нафтопродукту і усунення вакууму при зниженні температури оточуючого повітря.

Як газокompенсатори можуть застосовуватися звичайні резервуари з плаваючою кришкою і гідравлічним або сухим затвором, з мембраною “кришка, що дихає”, типу “балон, що дихає” і м'які резервуари із синтетичних речовин (допустимий тиск у м'якому резервуарі - 0,015-0,07 кгс/см³).

Як газозбірник можна застосовувати і звичайні резервуари.

Найбільш економічним за вартістю і експлуатаційними витратами є збірник газу типу “балон, що дихає” (для резервуарного парку з великими річними оборотами). Зміна об'єму у ньому відбувається за рахунок вигинання або піднімання його днища.

Розроблено проекти газозбірників типу “балон, що дихає” місткістю 1 і 10 тис. м³. Збирач газу місткістю 10 тис. м³ має діаметр 49 м і найбільшу висоту 8,4 м у наповненому стані, максимальний внутрішній тиск сягає 60 мм вод.ст. Виготовляється такий газозбирач з листової сталі товщиною 4 мм, загальна місткість металокопункцій становить 185 т.

До системи зрівнювання газу необхідно підключати резервуари з нафтопродуктами, подібними за своїми фізико-хімічними властивостями.

У кожному конкретному випадку питання можливості сполучення резервуарів з різними нафтопродуктами в одну газозрівнювальну систему вирішується виходячи з вимог, що висувуються до якості нафтопродуктів.

Ефективним способом боротьби з втратами нафтопродуктів від випаровування є зменшення газового простору резервуара.

Найбільш ефективним засобом зменшення газового простору є застосування плаваючих кришок і понтонів, а також мікропорожнистих кульок із пластмас і захисних емульсій. Кульки виготовляють із фенольних і карбамідних смол розміром 5-130 мкм, наповнюють азотом, їх щільність 60-140 кг/м³. Кульки до резервуара вводяться шляхом підключення до приймальної труби спеціальної лінії або через верхній люк резервуара. Товщина шару кульок сягає 15-50 мм. Втрати від випаровування у таких резервуарах зменшуються для бензину в 2 рази, нафти - у 19 разів.

Основним недоліком покриття з кульок є порушення його цілісності при великій швидкості викачування палива або наповнення резервуара (відбувається перемішування палива з кульками). Перекачувати нафтопродукти необхідно з малою швидкістю. Зволоження водою призводить до затоплення кульок.

Досліджується питання про створення стійких захисних емульсій з поверхнево-активних речовин, які розтікаються по поверхні нафтопродукту і утворюють стійкі плівки. Дослідження довели, що такі властивості мають речовини, із вмістом фтору, і які мають великі коефіцієнти розтікання. Зниження пружності випарів під плівкою в 4 рази скорочує втрати від випаровування до 75%.

Зменшення втрат можна досягти встановленням під звичайним дихальними клапанами відбиваючих щитків, з діаметром у тричі більшим за діаметр дихального клапана.

Щиток відштовхує повітря, що надходить через клапан вгору і не дозволяє змішуватися з пароповітряним середовищем.

Значно скорочує втрати нафтопродуктів від випаровування і правильна організація технологічних операцій (зберігання палива при максимально наповненому резервуарі, скорочення внутрішньо-базових перекачувань, вибір часу для перекачування тощо.). Для запобігання втратам від випаровування дуже важливим, є справний стан технологічного обладнання. Воно має бути максимально герметизованим, тоді втрати будуть зведені до

мінімуму. Правильна організація системи обліку, що передбачає застосування сучасних засобів контролю високої точності, - необхідна умова успішної боротьби з втратами.

Відпрацьовані нафтопродукти збираються підприємствами ЦА згідно з ГОСТ 21046-81 “Нафтопродукти відпрацьовані. Загальні технічні умови” роздільно за групами:

- мастила моторні відпрацьовані (ММВ) - авіаційні, автомобільні, дизельні, у тому числі моторні масла, що застосовуються у трансмісіях та гідросистемах;

- мастила індустріальні відпрацьовані, (МІВ) у тому числі виділені з відпрацьованих нафтових емульсій; суміші індустріальних масел;

- турбінні, компресорні, гідравлічні, вакуумні, приладні, трансформаторні, конденсаторні, технологічні масла і їх суміші з індустріальними;

- суміші нафтопродуктів відпрацьованих,(СНВ) що застосовуються як рідини для промивання - бензин, гас, уайт-спірит, дизельне паливо, нафтові масла, що не відповідають вимогам груп ММВ і МІВ; трансмісійні масла (типу нігрол, ТАП-15 та ін.), суміші нафти і нафтопродуктів, що зібрані при зачищенні резервуарів, трубопроводів, автомобільних, залізничних цистерн, засобів заправки та іншого обладнання.

Не припускається змішування нафтопродуктів груп ММВ і МІВ з групою СНВ, а також з речовинами не нафтового походження.

Синтетичні мастила (Б-ЗВ, ИПМ-10, 132-20, 36/1, 50-1-4Ф) збираються роздільно за сортами. Гідравлічна рідина НГЖ-4 збирається згідно з Рекомендаціям із застосування синтетичної робочої рідини НГЖ-4 на підприємствах ЦД. З метою забезпечення якісного збирання відпрацьованих нафтопродуктів на стоянках ПК, робочих місцях ділянок цехів відводяться спеціальні пункти, обладнані посудинами (стаціонарними, пересувними бочками і підземними резервуарами), пристроями для зливання і засобами перекачування нафтопродуктів.

Зібрані відпрацьовані нафтопродукти зберігаються у сховищах ПММ експлуатаційних підприємств і цехових пунктах збору. Для зберігання відпрацьованих нафтопродуктів і відстоювання палива і мастил у сховищах ПММ і пунктах збору повинні бути встановлені спеціальні посудини у кількості, необхідній для роздільного зберігання відпрацьованих нафтопродуктів за групами і сортами. Зберігання їх допускається у будь-яких чистих посудинах (резервуарах, автоцистернах, бочках, бідонах та ін.), захищених від обводнення і забруднення що мають відповідні пристрої для періодичного зливу відстоюної води та механічних домішок.

Відпрацьовані нафтопродукти, зібрані на підприємствах ЦА, підлягають здаванню нафтозбутовим організаціям, за якими вони закріплені, для очищення, переробки і вторинного використання у галузях народного господарства.

5.3. Висновки

Пально-мастильні матеріали та спеціальні рідини шкідливі і отруйні, а при накопиченні в оточуючому середовищі можуть створювати небезпеку для здоров'я людини, а також призводити до виникнення пожеж і вибухів.

Для зменшення втрат ПММ, що забруднюють повітря, воду та ґрунт у сховищах, які забезпечують аеропорти паливом, необхідно впровадити такі заходи:

- механізувати процеси приймання, відпускання і зберігання ПММ;
- застосовувати насоси, що мають спеціальні ущільнювачі;
- застосовувати системи ЦЗС і нижнього наповнення ТЗ;
- застосовувати при операціях із зливання та наливання обладнання закритого типу;
- герметизувати пристрої зливу та наливу і трубопроводні комунікації;
- виключати фланцеві з'єднання трубопроводів по можливості;
- застосовувати високоточні вимірювальні прилади для нафтопродуктів;
- застосовувати передперонні пункти наливання ПЗ;

- зафарбовувати поверхні наземних резервуарів фарбами, що відбивають проміння;

- розробляти та застосовувати установки для збирання, видалення та знищення шкідливих речовин і відходів;

- утилізувати мийні розчини після зачищення резервуарів та ін.

Збиранню ПММ та запобіганню забрудненню стічними водами оточуючого середовища значною мірою сприяють правильно влаштована виробничо-дощова каналізація та пристрої для уловлювання нафтопродуктів.

ВИСНОВКИ

1. Основними нормативно-правовими документами для сертифікації паливо-заправних комплексів аеропортів є: “Інструкція із забезпечення і заправлення повітряних суден паливно-мастильними матеріалами і технічними рідинами в підприємствах цивільного авіаційного транспорту України, затверджена наказом Державіаслужби України від 14.06.06 р. № 416.”, “Наказ №407 від 13.06.2006 Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації “Про затвердження правил сертифікації аеропортів”, “Наказ Державіаадміністрації від 20.12.2007 № 751. Інструктивні матеріали з сертифікації організацій (служб) ПММ в аеропортах України”.

2. Для сертифікації паливо-заправних комплексів аеропортів необхідно підготувати зокрема такі види документів: засновницькі, дозвільні, договірні, з організації виробничого процесу, з охорони праці, із системи управління безпекою польотів, з організації авіаційної безпеки, з організації режимно-таємної роботи, з організації пожежної безпеки, з організації пошукового та аварійно-рятувального забезпечення польотів, з професійної придатності особового складу, із системи якості та системи управління якістю, з фінансової спроможності здійснювати діяльність. Серед них: Статут; дозвіл на початок роботи від Держнаглядохоронпраці; генеральна угода з аеропортом про комерційне виконання конкретних аеропортових послуг; штатний розклад; Положення про службу охорони праці; перелік осіб, відповідальних за забезпечення БП, пожежну безпеку; Сертифікат служби АБ аеропорту; спеціальний дозвіл СБУ на здійснення діяльності, пов'язаної з державною таємницею, інформація про персонал згідно із затвердженою формою; копія Сертифіката відповідності системи якості вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2000.

3. Процедура сертифікації паливо-заправних комплексів аеропортів включає такі основні етапи: підготовку доказової документації та подання заявки на сертифікацію; отримання заявки і попередня оцінка комплектності

доказової документації; комплексна експертиза доказової документації; сертифікаційне обстеження та оцінка відповідності Заявника; прийняття рішення про видачу (відмову у видачі) Сертифіката; оформлення та видача Сертифіката; контроль та нагляд діяльністю Власника Сертифіката.

4. Розроблено методологію організації процесу сертифікації паливо-заправних комплексів аеропортів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ГОСТ 12.1.004-91. ССБТ “Пожарная безопасность. Общие требования”.
2. ГОСТ 12.1.010-76. “Взрывобезопасность. Общие требования”.
3. ГОСТ 1510-84. Нефть и нефтепродукты. Упаковка, маркировка, транспортирование и хранение.
4. ГОСТ 2517-85. Нефть и нефтепродукты. Отбор проб
5. ДСТУ 2293-99 “Охорона праці. Терміни та визначення основних понять”.
6. Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду. Наказ №205 від 19.09.2008 “Про затвердження Правил безпеки праці під час роботи з пально-мастильними матеріалами та спецрідинами”.
7. ДСТУ 3464-96. Авіаційні палива, мастильні матеріали, технічні рідини. Терміни та визначення.
8. ДСТУ 3982-2000 Авіаційні палива, оливи, мастильні матеріали і технічні рідини. Організація і правила контролю якості (загальні положення).
9. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 року №2984-111.
10. Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 11 лютого 1998 р. № 113/98-ВР (в редакції від 15 червня 2004 р. за № 1765-IV).
11. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 41, ст.546).
12. Закон України „Про підтвердження відповідності” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 32, ст. 169).
13. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І.М. Основи охорони праці. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
14. Изменение №1. ОСТ 54-3-175-73-99 Противоводокристаллизационная жидкость "И-М". Технические требования. Утверждено 30.06.2003 г.
15. Инструкция по организации обеспечения, хранения, подготовки, контроля качества и заправки ВС авиаГСМ на аэродромах РФ при выполнении авиационных работ. Утверждено Департаментом ВТРФ 29.03.1993 г.

16. Инструкция по организации обеспечения, хранения, подготовки, контроля качества, заправки ВС ГСМ на аэродромах ПАНХ.
17. Инструкция по охране труда и пожарной безопасности на объектах топливообеспечения предприятий гражданской авиации, утвержденных приказом МГА №19/И от 28.03.84 г.
18. «Инструкция по эксплуатации складов ГСМ на предприятиях гражданской авиации» МГА № 20/И от 28.03.84г.
19. Ипатов А.М., Терехин В.И., Пузик С.А. Средства заправки горюче-смазочными материалами: Учебник. - К.: КМУГА, 1996. - 304с.
20. Інструкція із забезпечення і заправлення повітряних суден паливно-мастильними матеріалами і технічними рідинами в підприємствах цивільного авіаційного транспорту України, затверджена наказом Державіаслужби України від 14.06.06 р. № 416.
21. Исаенко В.М., Криворотько В.М., Франчук Г.М. Екологія та охорона навколишнього середовища. Дипломне проектування. Навч. пос. – К: НАУ, 2005. -191с.
22. Л.І. Чеботарьов, С.О.Пузік, П.С. Борсук. Технічна експлуатація засобів паливозабезпечення аеропортів.: Підручник. – К. НАУ, 2007. – 282с.
23. Методичні вказівки до викання дипломних робіт/Уклад.: А.М. Овсянкін, В.Г. Ігнат'єв, М.М. Регульський та ін. – К.: НАУ, 2003. – 24с.
24. Наказ №407 від 13.06.2006 Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації “Про затвердження правил сертифікації аеропортів”
25. Наказ Державіаадміністрації від 20.12.2007 № 751. Інструктивні матеріали з сертифікації організацій (служб) ПММ в аеропортах України
26. Наставление по пожарной охране гражданской авиации (НПО ГА-85).
27. Наставление по службе горюче-смазочных материалов в Гражданской авиации СССР (НГСМ ГА-86). Приказ МГА от 12.03.85 №46.
28. Ніконов К.В. Розрахунок та проектування складу пально-мастильних матеріалів. – К.: НАУ, 2001. – 240с.

29. Повітряний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 25, ст.274).
30. Положення про дипломні роботи (проекти) випускників Національного авіаційного університету. Кулик М.С., Полухін А.В. – К.: НАУ, 2010. – 72с.
31. Правила уповноваження та атестації у державній метрологічній системі, затверджені наказом Держспоживстандарту України № 71 від 29.03.05р.
32. Пузік С.О., Баканов Є.О., Терьохін В.І., Опанасенко В.Ф. Технологічні процеси з пально-мастильними матеріалами.: – К.: НАУ, 2002. – 256с.
33. Російсько-український словник спеціальних термінів з технології авіаційних пально-мастильних матеріалів./Уклад.: С.О. Пузік, Л.Г. Скуратівська, Л.Ф. Верхулевська та ін. – К. НАУ, 2003. – 76с.
34. Руководство по организации движения воздушных судов, спецтранспорта и средств механизации на аэродромах ГА, утверждено приказом МГА СССР от 03.07.86 г. № 150.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма Заявки на проведення сертифікації

(Заявка заповнюється українською мовою)

Друкується на бланку Заявника

Директору Укравіатрансу _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

З А Я В К А

На проведення сертифікації

_____
_____

(повне найменування підприємства (далі – Заявник))

1. Юридична адреса Заявника: _____
_____

2. Місце знаходження Заявника:

_____

3. Телефон Заявника: _____

4. Факс Заявника: _____

5. E-mail Заявника: _____

6. Адреса Заявника в мережі ІТАТЕХ: _____

7. Телеграфний індекс Заявника АФТН: _____

8. Розрахунковий рахунок: _____

9. Попередній Сертифікат № _____, виданий _____, термін дії _____

в особі _____

(прізвище, ім'я, по-батькові керівника підприємства)

просить провести сертифікацію (підтвердити Сертифікат відповідності) на відповідність вимогам чинного законодавства.

10. Перелік видів діяльності Заявника, що підлягають сертифікації:

(вказати види діяльності)

а) _____ ;

б) _____ ;

- в) _____ ;
г) _____ ;
д) _____ ;
е) _____ .

11. Додаткові відомості _____
_____ (вказати прізвища та посади осіб, які мають право підпису) _____

12. Заявник зобов'язується виконувати усі умови сертифікації, сплачувати усі витрати по проведенню сертифікації.

13. Перелік документів, що додаються до Заявки:

Назва документа

Сторінка

Примітка

/ перелік усіх документів, що додаються до Заявки /

Я, _____, засвідчую, що інформація,
(прізвище, ім'я, по батькові керівника підприємства)

вказана в цій Заявці та наданих документах є точною та правдивою.
Зобов'язуюсь сприяти забезпеченню безпеки авіації, дотримуватись вимог авіаційних правил та стандартів як національних, так і міжнародних.

Керівник підприємства

_____
(підпис)

_____
(дата)

М. П.

Головний бухгалтер підприємства

_____
(підпис)

_____
(дата)

до Правил сертифікації аеропортів

Форма розпорядчого документа
“Про призначення комісії для сертифікаційного
обстеження Заявника”

Н А К А З

Про призначення комісії для
проведення сертифікаційного
обстеження _____

Для проведення сертифікаційного обстеження _____
(найменування)

згідно з поданою Заявкою від _____ № _____, з метою визначення
відповідності виробничих структур; персоналу; наявності і стану обладнання,
технічного, технологічного та інформаційного забезпечення виконання
заявлених видів робіт сертифікаційним вимогам і представлений доказовій
документації

НАКАЗУЮ:

1. Створити комісію у складі:

Голова комісії

_____

(прізвище, ініціали) (посада)

Члени комісії

_____

(прізвище, ініціали) (посада)

_____

(прізвище, ініціали) (посада)

2. Комісії в _____ 201__ року провести обстеження підприємства,

(дата)

скласти акт обстеження та подати на затвердження у встановленому порядку.

3. Витрати по відрядженню віднести на рахунок заявника, крім добових.

4. Головному бухгалтеру Укравіатранса _____ провести виплату
добових за рахунок Укравіатрансу (коштів Державного спеціалізованого
фонду).

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на

(посада) (прізвище, ініціали)

Директор

(ініціали, прізвище)